RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PŘEHLED TISKU

Číslo: 310/XI

Datum: 17.10.68.

OBSAH

mjk/Miroslav JELINEK/ /Mladá fronta/	Putující citát z MF	str. 2
imj /Zeměděls.noviny/	Svědectví o generálu Pikovi	str. 2
Inž. Josef ZÁTOPEK /Mladá fronta/	Hospodářská reforma.. a spotřebitel	str. 3
A. GINTEL /Reportér/	Proti lhostejnosti	str. 4
Viktor KNAPP Miloslav HÁJEK Stanislav STUDENÝ /Mladá fronta/	Ústavy budou tři	str. 5
M. KLÁNSKÝ /Zeměděls.noviny/	Vůle zemědělců	str. 6
Dr.B. KUČERA /Zeměděls.noviny/	Co má na programu spravedlnost	str. 7
Václav KARAS /Život strany/	Normalizace je když....	str. 8
Petr ZEMEK /Život strany/	Kyselé jablko čeká	str. 10
Miroslav KOUDELKA /Život strany/	Jak dál	str. 11
Vladimir BRICHTA /Život strany/	Karlovarský případ	str. 13
KOSMAS /Zítřek/	Jaké zítřky očekávají naši ekonomiku	str. 17
Gustav KOZÁK /Zítřek/	Tragická dějinná postava	str. 18
red.čl. /Zítřek/	Když ten barva bude málo	str. 18
jih /Reportér/	Kontrarevoluce zvlášť rafinovaná	str. 19
Dušan TOMÁŠEK /Květy/	Zlatý poklad	str. 20

MLADÁ FRONTA, 9. října 1968, str. 5.

2/310/XI

Putující citát z MF

Poprvé jsme se s ním setkali 4. září v článku „Model zrady" napsaném Gr. Ognëvem do Komsomolské pravdy. „Pohleďme," psal autor, „co zaznělo ze stránek Mladé fronty: Zákon, který přijmeme, musí zakázat veškerou komunistickou činnost v Československu. Zakážeme činnost KSČ a rozpustíme ji... Spálíme knihy komunistických ideologů — Marxe, Engelse, Lenina..." Velmi jsme se podivili, co že jsme to hlásali a kam až daleko zašli. Napřed jsme se domnívali, že jde o omyl, že si nás autor spletl s někým jiným. Vždyť je úplně protismyslné, aby redakce, jejíž drtivá většina je členy KSČ, souhlasila, ba dokonce hlásala takové nesmysly. Brzy poté, když jsme začali hledat v archivních výtiscích objevil se stejný citát, jen mírně modifikovaný, v knize, již vydala skupina sovětských novinářů a nazvala ji „K událostem v Československu". Podezření, že jsme něco takového skutečně uveřejnili, zesílilo. A když jsme citát našli i v listu Neues Deutschland — převzatý zřejmě ze sovětské knihy — a použitý zase v souvislosti s názorem redakce, zrychlili jsme pátrání. V probírce mnoha vydání, která jsme vytiskli od ledna, jsme dospěli až k datu 6. července. A tam jsme na druhé straně našli dopis pohraničníků kteří kladou otevřenou otázku předsedovi Národního shromáždění Josefu Smrkovskému, aby jim vysvětlil, kdo jsou protisocialistické síly, o nichž předtím hovořil ve svém projevu. A Josef Smrkovský na jejich otevřený dopis odpovídá na našich stránkách svým otevřeným dopisem. Cituje v něm jako důkaz, že takové síly u nás jsou, projev poslance Turošíka, jenž vyprávěl o tom, jak při jedné příležitosti dostal na Staroměstském náměstí leták podepsaný jakousi stranou spravedlivých socialistů, a cituje z tohoto letáku ona inkriminovaná slova.

Jsme tedy u kořene věci. Z důkazu Josefa Smrkovského a poslance Turošíka otištěného v MF 6. července, z důkazu o existenci protisocialistických sil, se najednou stal důkaz o antikomunismu redakce MF. Je to čestné? musíme se zeptat.

Snad bychom na to ani nereagovali. Avšak pondělní vydání listu Narodna mladež, vydávaného v Sofii, přináší článek Sirmy Bočevové, v němž autorka na adresu naší redakce píše, že „dospěla až tam, že v y z ý v a l a, aby se spalovaly knihy Marxe, Engelse a Lenina a aby se zakázala všechna komunistická činnost v Československu". Jak vidno, citát dále putuje. Od 4. září do 7. října dospěl z Moskvy přes Berlín až do Sofie. Protože jsou ještě nějaké noviny, které nám jej nepřipomněly, a dosud se k nim nedostal, uvádíme pro jejich informaci, jak to tedy bylo. Přesnost je přece také ctnost.

(mjk)

AUTOR — MIROSLAV JELÍNEK

ZEMĚDĚLSKÉ NOVINY, 10. října 1968, str. 6.

Svědectví o generálu Píkovi

Praha (imj) — Svědeckými výpověďmi pokračoval druhý den hlavního líčení v obnoveném procesu generála Heliodora Píky před senátem vojenského soudu v Praze. Všichni členové čs. vojenské mise v SSSR v době 2. světové války, např. pluk. Pernikář, major Macháček a šifrant Martyš potvrdili, že Píka podával naší vládě do Londýna pozitivní zprávy o SSSR, které měly vliv na presidenta Beneše i na stanovisko Spojenců. Svědkové líčili generála Píku jako opravdového vlastence a čestného vojáka, s nímž si někteří kariéristé vyřizovali osobní účty, a k tomu v době deformací zneužili i svých funkcí. Zajímavou částí včerejšího jednání byl také výslech bývalého pplk. dr. Karla Vaše, který se v průvodním řízení v rozporu se zákonem zúčastnil nejprve vyšetřovacích úkonů jako prokurátorský referent, později jako vyšetřující soudce a nakonec i jako prokurátor státní prokuratury. Dokonce zastupoval obžalobu u hlavního líčení spolu s náměstkem státního prokurátora generálem dr. Vaňkem, který také vypovídal. Protože prokurátor i obhajoba měli mnoho otázek na dr. Vaše, hlavní líčení soud odročil na zítřek.

MLADÁ FRONTA, 10. října 1968, str. 2.

3/310/XI

HOSPODÁŘSKÁ REFORMA... a spotřebitel

Na každém kroku se dnes člověk přesvědčuje, jak postupné zvyšování cen základních životních potřeb stále citelněji ochuzuje jeho kapsy. Cenové „úpravy" zahrnují stále širší okruh spotřebního zboží a služeb.

Vedle „legálního" zvyšování cen zboží a služeb v rámci tzv. volné tvorby se uplatňuje i jiná cenová ekvilibristika. (Nedávno jsem navštívil jeden pražský automat-bufet na Starém Městě, kde se ceny jídel a nápojů zvýšily zcela automaticky přeřazením závodu do III. cenové skupiny.)

Zvyšování cen se týká i dalších základních životních potřeb, zejména nákladů na bydlení, ale i ošacení apod. Úřední statistika k tomu poznamenává, že ve srovnání s minulým rokem se životní náklady zvýšily o nějakou tu desetinu procenta a že toto zvýšení bylo více než kompenzováno růstem nominálních mezd. Sečteme-li ovšem ony desetiny za posledních pět deset let, pak naznačený cenový vývoj značně zabrzdil celkový růst životní úrovně, u některých kategorií (rodin) pracujících došlo k její stagnaci a jiných dokonce ke snížení.

NEJEN JÍDLEM A PITÍM ŽIV JE ČLOVĚK

Praktikovaná cenová politika nepříznivě ovlivňuje celkovou naši spotřebitelskou strukturu a ve svých důsledcích i rozvoj výrobních struktur. Podíl výdajů obyvatelstva za potraviny, nápoje a kouření je u nás téměř na úrovni rozvojových zemí. Tyto výdaje činí okolo 60 procent v rámci celkové osobní spotřeby, zatímco v jiných potenciálně srovnatelných zemích jednu třetinu a méně. Říká se, že u nás vydáváme hodně za obživu, že hodně projíme. Ve skutečnosti však jíme méně kvalitnější potraviny, v mnohem horší struktuře (vysoký podíl levných moučných jídel, méně kvalitních uzenin, nízká spotřeba zeleniny a ovoce než v jiných zemích s téměř polovičním podílem vydajů na této spotřebě.

CENY A HOSPODÁŘSKÁ REFORMA

V uvedeném kontextu je nutno se zamyslet nad budoucím vývojem cenových relací zejména základních životních potřeb a nad příčinami a důsledky dosud praktikované cenové politiky. Uvádí se, že starý administrativně direktivní systém tvorby cen byl neudržitelný, že v rámci nové soustavy řízení je třeba uplatňovat tržní hodnotové vztahy, tj. vytvářet tzv. ekonomické ceny, případně ceny, které by odpovídaly reálným výrobním nákladům. Argumentuje se s nutností postupného „odbourávání" poskytovaných dotací a o úpravě vztahů mezi (ná kupními) velkoobchodními a maloobchodními cenami. Mnozí vládní ekonomové a komentátoři prohlašují, že všechna tato opatření sledují „ozdravění" našeho hospodářství a že bude třeba s čalším zvýšením cen potravin i jiného zboží i v budoucnu počítat.

Nedá se tedy nic dělat, milý spotřebiteli, ceny základních životních potřeb se budou v zájmu „ozdravění" hospodářství nadále zvyšovat a vláda se postará o to, aby jejich úroveň nebyla vyšší než předpokládaný růst mezd. Jinými slovy řečeno, **vláda bude usilovat, aby se životní úroveň našich pracujících nesnižovala.**

OTAZNÍKY NAD NOVOU SOUSTAVOU

Naznačené směry vývoje v podmínkách socialistického výrobního monopolu a téměř neexistence účinné domácí a zahraniční konkurence mohou zvrátit předpokládané záměry a vést nikoliv k ozdravění hospodářství, nýbrž ke kumulaci nynějších problémů, vážně ohrozit životní úroveň nejširších vrstev obyvatelstva, prohloubit strukturální deformace a sterilizovat faktory hospodářského růstu. Důvodů k takovým obavám je několik. Dosavadní, víceméně administrativní přestavby a „úpravy" cen se u nás v posledních letech prováděly převážně v zájmu ochrany výrobců nebo ve prospěch státní pokladny. Tímto způsobem došlo i k ochraně naší ocelové koncepce, která svým rozsahem výroby, nízkou technologickou a ekonomickou úrovní neodpovídajícím způsobem zabezpečuje národohospodářskou prosperitu. A nejen to. Důsledky této ochrany visí jako Damoklův meč nad jinými spotřebitelskými sektory, zejména zemědělstvím, a prostřednictvím realizace uvažovaných cenových vztahů i nad spotřebitelem. Zatím nebyly vytvořeny žádné efektivní záruky k jeho ochraně. Lze sotva očekávat, že monopolní výrobci pochopí jeho situaci a místo „nahlízeného" zvyšování cen (v důsledku odbourávání státních dotací apod.) přistoupí k racionalizaci výroby a ke snižování výrobních nákladů.

V této souvislosti bude nutno kvalifikovaně vymezit a praktikovat: do jaké míry, v kterých sektorech a cenových strukturách je nezbytná ochrana spotřebitele a jakým způsobem bude garantována.

Máme vážné pochybnosti, zda zavádění tzv. ekonomických, případně volných cen v oblasti zboží široké spotřeby odpovídá požadavkům moderní hospodářské reformy. Jde podle mého názoru o poněkud zjednodušenou interpretaci podstaty a funkce cen, jejichž tvorba by měla odrážet nikoliv nějaké úzce „sektorové", nýbrž národohospodářské či společenské zájmy, směřovat k vytváření optimální spotřebitelské a výrobní struktury stimulující celkový hospodářský růst. Ve všech hospodářsky vyspělých zemích se proto důsledně uplatňuje politika levných potravin, podporována různými formami státních zásahů a sledující nutnost racionalizace výroby a využití výrobních činitelů. Cenová politika v této oblasti by měla být součástí širšího rámce státních zásahů, sama o sobě nemůže vést k ekonomické progresi v rámci daného sektoru, například v zemědělství, ve svém působení musí být vždy podřízena celkovým ekonomickým záměrům. Rovněž zemědělsky nejvyspělejší země s mnohonásobně vyšší produktivitou práce ve srovnání s naší úrovní provádějí subvencování zemědělské výroby a spotřebitelských cen za účelem zachování odpovídajících cenových relací a k ochraně spotřebitelských zájmů a struktur.

Nová soustava řízení by měla ve stejné míře respektovat rostoucí význam a úlohu státu a centrálního řízení při regulaci hospodářských procesů a struktur. Přeceňování tržních vztahů a jejich bezkoncepční uplatňování může vést ke stejně neblahým důsledkům jako dřívější direktivně administrativní systém řízení.

OPRÁVNĚNOST URČITÝCH CENOVÝCH ZMĚN

Odsuzujeme-li centrálně administrativní, případně spekulativní způsoby zvyšování cen, akceptujeme na druhé straně nezbytnost určitých cenových změn v důsledku reálného zvýšení pracnosti výrobků, jejich kvality, trvanlivosti apod. Jde rovněž o cenovou preferenci výrobků s neobvyklou cenovou elasticitou na vnitřním nebo zahraničním trhu dále výrobků, pro jejichž renta-

4/310/XI

bilní výrobu byly již racionálně využity příslušné materiální aj. rezervy. Smyslem cenové politiky nemůže být pouze registrace dosavadních výrobních nákladů (často neúměrně vysokých v důsledku technického zaostávání výroby), nýbrž vytváření účinného tlaku na modernizaci výroby a lepší využívání výrobních faktorů.

MÍSTO ZÁVĚRU

Podle vládní směrnice by se cenové vztahy ke kupní síle pracujících měly vyvíjet v tom smyslu, že očekávaný růst cen dvě až dvě a půl procenta ročně by byl v průměru vykompenzován plánovaným růstem mezd o dvě a půl až tři procenta. Pro spotřebitele by tedy zbylo zhruba jedno procento na zvýšení reálné kupní síly. Uplatnění této směrnice by ponechávalo naši zemi na periferii sociálního a hospodářského pokroku a dále prohlubovalo naše zaostávání za jinými vyspělými kapitalistickými zeměmi. Bude zřejmě nutno v rámci přehodnocení nové soustavy řízení programově zabezpečit novou, progresivní alternativu růstu životní úrovně, která by současně umožňovala řešit konflikt mzdové nivelizace při dodržení všech předpokladů a pravidel ekonomicky účinné tvorby cen. OZDRAVOVAT NAŠE HOSPODÁŘSTVÍ NELZE NA ÚKOR SPOTŘEBITELE!

INŽ. JOSEF ZÁTOPEK, CSc.

MLADÁ FRONTA, 10. října 1968, str. 2.

REPORTÉR, č. 38/68, 2. - 9. října 1968, str. 2.

/ Výňatek /

Proti lhostejnosti

O aktivitě lidí jsem uvažoval v pohnutých srpnových dnech. Tehdy se zdálo, jako by byl setřen ve společnosti rozdíl mezi tvořivou menšinou a většinou bez zájmu a bez účasti. Každý byl najednou plný činorodosti, zájmu, vzrušení a snažil se, jak mohl, přispět společné věci. Nyní bezesporu prožíváme opět jistý odliv této vypjaté spoluúčasti na věcech obecných. Opět se už najdou lidé, kteří se stahují do ulity svého soukromí pod heslem — nějak bylo, nějak bude, chleba je zatím k dostání a tak si budeme klidně žít po svém. Domnívám se však, budeme-li chtít úspěšně řešit současnou neutěšenou situaci, že to bude vyžadovat možná větší míru účasti na věcech veřejných, než tomu bylo v těch několika srpnových dnech. Opět nás očekává boj s egoismem a lhostejností některých našich spoluobčanů.

A. GINTEL, Praha 1

MLADÁ FRONTA, 11. října 1968, str. 1. a 2. 5/310/XI

ROZHOVOR PRO TENTO DEN • AKADEMIK VIKTOR KNAPP:

ÚSTAVY BUDOU TŘI

Před několika měsíci schválilo Národní shromáždění komisi, která má připravit podklady pro návrh nové ústavy Československé socialistické republiky. V jejím čele je poslanec akademik Viktor Knapp, kterému jsme položili několik otázek.

Jak postupují práce na připravované nové ústavě?

Parlamentní komise pro organizaci příprav nové ústavy zatím jen shromažďuje materiály a uvažuje o organizačním zabezpečení prací. Je třeba mít na mysli že — vzhledem k federálnímu zřízení — půjde o ústavy tři: o ústavu federální a o ústavy obou národních republik. První z nich bude připravovat federální parlament; ostatní pak Česká národní rada a Slovenská národní rada.

Je si třeba také uvědomit, že pro přechodnou dobu (tj. až do vypracování nové federální ústavy) bude ve skutečnosti novou československou ústavou ústavní zákon o federaci, který nahradí, případně změní většinu ustanovení dosud platné ústavy z roku 1960.

Kdy očekáváte, že by nová ústava mohla být přijata?

Zatím žádná lhůta nebyla stanovena a ani o ní nebylo jednáno. Nerad bych tedy věštil. Lidé to někdy špatně chápou. Nedávno jsem se například veřejně zmínil o tom, že parlamentní volby podle mého názoru nemohou být provedeny před koncem tohoto roku, nýbrž vůbec nejdříve (o čemž sám pochybuji) dne 19. ledna 1969, a už nazítří začali volat různí funkcionáři, zda volby skutečně budou 19. ledna, že prý jsem to říkal. Chcete-li však vědět, co si myslím o času potřebném k náležité přípravě nové ústavy, pak je to tedy doba nejméně jeden a půl roku. Nevím, jak velký bude tlak na to, aby ústava byla hotova dříve. (Může být hotova i za měsíc. Vypadala by podle toho.) Spěch se pozná na každém zákonu. Je to vidět i na osnově zákona o federaci. A na přípravě ústavy by se časem rozhodně šotit nemělo.

V čem spatřujete největší úskalí, které pasáže si vyžádají největší úsilí?

Největší péči asi bude třeba věnovat kapitole o základních právech a povinnostech občanských, jednak proto, že dosavadní ústava je v této věci velmi nedokonalá, a jednak proto, že jejich úprava není „předpracována" zákonem o federaci.

Předpokládáte, že nová ústava bude některým ustanovením pamatovat na postavení mladé generace v tomto státě?

Nevím. Bude však jistě užitečné o tom uvažovat. Nezávisle na tom byla již dříve řeč o přípravě zákona o postavení mládeže ve státě, případně obecného zákona o mládeži. Je to však velmi obtížná zákonodárná problematika. Proto přípravy dosud nepokročily daleko. Zatím sbíráme materiál a zejména informace o tom, zda a jak je tato problematika zákonodárně upravena v jiných zemích.

Počítá komise s tím, že o návrhu nové ústavy — a snad v několika variantách — by měla být široká diskuse ve veřejnosti?

Komise se touto otázkou zatím nezabývala, poněvadž — jak vyplývá z toho, co jsem odpověděl na první otázku — přípravy zatím nejsou tak daleko, aby to bylo aktuální. Sám však považuji takovou diskusi za samozřejmou. Neměla by to ovšem být pouhá kulisa, jak někdy takové diskuse bývaly. Míním tím, že by to neměla být jen příležitost k tomu, aby se lidé vyznávali ze své věrnosti socialismu, aby vyhlašovali závazky apod. Aby to však byla skutečná diskuse o zásadách ústavy, která by do jisté míry fungovala jako průzkum veřejného mínění, která by tedy zákonodárnému orgánu poskytla informace o tom, co lidé o zásadách nové ústavy soudí, jaké případně rozporné názory o jednotlivých otázkách jsou, jaké podněty ke změnám navrhovaných zásad se vyskytují atp. Jde zkrátka o to, aby taková diskuse byla skutečnou součástí zákonodárného procesu, tj. účastí širokých mas obyvatelstva na přípravě konečné verze zásad nové ústavy a popřípadě i vlastního textu její osnovy.

Co byste rád, vy osobně, při této příležitosti, sdělil mládeži?

Mládeži, zejména v dnešní době, by asi každý rád řekl mnoho. Ze svého mládí si však ještě velmi dobře pamatuji, že sotva je něco mladým lidem protivnější než moudré rady a mravní naučení od lidí, kteří — zdvořile vůči mé generaci řečeno — už nejsou příliš mladí. Nutíte-li mě však svou otázkou do role rádce, pak tedy jen jedinou radu, která přímo souvisí s tím, o čem jsme hovořili. Nechť mladí lidé nečekají se zachováváním ústavnosti až na novou ústavu. Dnes, ne méně než dřív, možná víc než dřív, je věcí každého mladého člověka, aby si byl vědom svých občanských práv a svobod a vždy vyžadoval jejich zajištění a ochranu pro každého, a zároveň aby svědomitě plnil své občanské povinnosti. Je to ostatně, jak vidíte, rada, kterou lze bez jakékoli změny adresovat též lidem středního věku i lidem velmi starým.

Otázky položili:
MILOSLAV HÁJEK,
STANISLAV STUDENÝ

ZEMĚDĚLSKÉ NOVINY, 9. října 1968, str. 1. a 2.

Vůle zemědělců

6/310/XI

V posledních letech jsme v zemědělství prodělali mnoho bojů. Zemědělci a zemědělská praxe se stále víc střetala s direktivitou, administrativními metodami, byrokracií a samozřejmě i neschopnými kádry, kterým naopak tento systém umožňoval dobrou existenci. V některých okresech tito nekvalifikovaní lidé, odsunutí z jiných oborů pro neschopnost nebo při různých restrikcích aparátů, dokázali vytvořit během let i celé vzájemně se podporující sítě, které měly samozřejmě zájem na tom, aby se v řízení zemědělství co nejméně měnilo. Podle toho obvykle je také poznáme.

Zatímco snaha o překonání této mašinérie byla ze strany zemědělců vedena přáním po zdokonalení a zvýšení výroby, po dobrém uplatnění schopností a znalostí každého jednotlivce a po zlepšení existenčního, sociálního a společenského postavení zvláště družstevníků, byla ze strany těchto lidí velmi často vykládána jako boj proti socialismu. Neschopní funkcionáři neměli zkrátka jiné východisko, než diskreditovat všechno, co ohrožovalo jejich mocenské postavení, jejich osobní pozice. Ohrožení svých osobních ambicí vydávali proto za ohrožení socialismu vůbec.

Určité uvolnění v minulém roce a zvláště vývoj po lednu, kdy došlo k prvním, skutečně podstatným průlomům do zastaralého řízení zemědělství, jasně ukázal, kdo měl pravdu a kdo naopak klamal, jen aby zakryl svou neschopnost, prokázal svou užitečnost a udržel se: uplatnění nové soustavy a první kroky k demokratizaci a větší volnosti nevedly k rozpadu družstev, ba ani k vystupování jednotlivců z družstevních kolektivů, jak naši povedení „proroci" strašili, nýbrž skutečně k většímu zájmu o výrobu a také jejímu podstatnému růstu. Zemědělci a zvláště družstevníci složili s úspěchem zkoušku své zralosti a potvrdili, že jejich volání po větší volnosti, po možnosti samostatného rozhodování a hospodářské samosprávě opravdu sledovalo a sleduje jako jediný cíl prosperitu socialistického zemědělství.

To vše průkazně potvrzuje spravnost cesty, správnost akčního programu KSČ. Musíme si však uvědomit, že v přeměnách jsme teprve v polovici cesty. I když jsme novou soustavu zavedli, ještě jsme plně neuplatnili zásadu samostatnosti podniku jako přímého partnera vrcholného státního orgánu, který ho nevodí za ručičku, nýbrž v zájmu společnosti ovlivňuje jeho rozhodování vytvářením vhodných podmínek pro hospodaření. Nedobudovali jsme také samosprávné organizace zemědělských podniků, ani zájmovou organizaci, která by hájila ekonomické, sociální a společenské zájmy družstevních rolníků ve společenské oblasti. To všechno pak souvisí i s tím, že zemědělství se také dosud nedokázalo plně zbavit přítěže neschopných a často i nekvalifikovaných lidí, kteří obvykle tím víc touží po moci, čím méně mohou spoléhat na dobrovolnou důvěru lidí, a samozřejmě hledají příležitost, jak úspěšný vývoj v zemědělství ve svůj osobní prospěch zabrzdit.

Jenomže důvěra, dobrovolná, nenadiktovaná a nepředstíraná důvěra je základním principem a cílem našeho snažení, jak to vyjádřil akční program strany, a nejen v oblasti politické. Toto hledisko je nutno uplatňovat právě při změnách v řízení zemědělství a zvláště pak při výstavbě nových organizací. Je třeba je také prosadit v každém zemědělském podniku. Zkrátka — v čele jakéhokoliv kolektivu, i pracovního, nemůže stát člověk, k němuž mají lidé oprávněnou nedůvěru, že by je dovedl k úspěšným výsledkům, nebo k němuž mají odpor pro prokazatelně nesprávné, nekulturní a sobecké jednání.

Připomněl jsem už, že v zemědělství se buduje řada samosprávných orgánů. Právě toto zakladatelské stadium umožňuje se starých, přežilých tendencí k administrování zbavit. Stejně i Svaz družstevních rolníků dává družstevníkům příležitost, aby nejen plně projevili, ale i prosadili svoji vůli a nepřipustili, aby si je osedlal či dál „držel na uzdě" nějaký kariérista a neschopný člověk. Jde o uplatnění požadavku jednoty naší společnosti, jednoty všech občanů a KSČ, jak je vyjádřen v akčním programu strany. Zemědělci mají k jeho prosazení důležitý nástroj — tajné hlasování, v němž mohou plně projevit svou vůli. Je to dobrý nástroj, jeho výsledek platí. A je důležité právě dnes, kdy jsme v půli cesty, víme, že někteří lidé by rádi obrátili poměry do doby předlednové, a současně chceme, aby vývoj zemědělských samosprávních organizací, všech zemědělských podniků a zemědělství vůbec měl zdravý základ. Tímto základem mohou být totiž jen schopní a kvalifikovaní lidé, kteří si získali svým charakterem důvěru lidí a kteří dávají záruku, že zemědělství povedou k dalšímu rozkvětu.

M. KLÁNSKÝ

ZEMĚDĚLSKÉ NOVINY, 9. října 1968, str. 1. a 4.

Co má na programu spravedlnost

7/310/XI

Výkon spravedlnosti zůstává stále předmětem značné pozornosti naší veřejnosti. Je to logické. Stará pravda říká: Jaký stát, taková justice. Obrátili jsme se proto na MINISTRA SPRAVEDLNOSTI Dr. B. KUČERU s několika dotazy, týkajícími se problematiky jeho resortu.

● Mohl byste nám říci několik slov o stavu akce, jejímž cílem je soudní rehabilitace osob, jimž bylo v minulosti ukřivděno nesprávnou činností a rozhodnutími justičních orgánů?

Rehabilitace osob v soudních rehabilitacích je prakticky již zahájena. Senáty, jak známo, byly zvoleny a zahájily svoji činnost v jednotlivých krajích. I když v současné době jde především o studium spisů, lze očekávat, že již pravděpodobně v druhé polovině října bude možno projednat před těmito senáty první případy. Ministerstvo spravedlnosti samozřejmě celý proces rehabilitací hodlá i nadále sledovat a zejména v těch krajích, kde počet žádostí bude proti předchozím předpokladům stoupat, vytvoříme podmínky pro to, aby v druhé etapě voleb soudců byl zvolen dostatečný počet soudců pro tyto kraje. Chceme tak zajistit, aby plánovaný termín provedení rehabilitací ve 2—3 letech byl skutečně dodržen. Závěrem bych chtěl říci, že celý rehabilitační proces je třeba správně chápat, že je třeba vidět návrat cti těm, kteří byli neprávem odsouzeni. Bylo by však omylem se domnívat, že všechny rozsudky vynesené v té době jsou předem nesprávné a tudíž že v té době nebyli s nevinnými odsouzeni i vinní.

● Jaké jiné legislativní úpravy chystá vaše ministerstvo ještě do konce roku?

Z programu vlády vyplývá, že do konce roku budou projednány ještě dvě zákonné osnovy, které má předložit ministerstvo spravedlnosti. Jde jednak o novelizaci zákona o výkonu trestu odnětí svobody, která prakticky zakotvuje převod ústavů nápravné výchovy z působnosti ministerstva vnitra do působnosti ministerstva spravedlnosti. Pro tento převod vytváříme již v současné době potřebné organizační předpoklady. Chtěl bych ovšem zdůraznit, že tato novela neřeší koncepční otázky našeho vězeňství, ty budeme řešit samozřejmě s přihlédnutím ke všem nejnovějším poznatkům v tomto oboru.

Druhý zákon se týká náhrady škod za nezákonné rozhodnutí. Tento zákon je velmi důležitý; prakticky již občanský zákon z roku 1964 vydání takového zákona předvídá. Zatím však tyto otázky byly upraveny jenom v oblasti trestního práva. Jde nyní o to, rozšířit je i na ostatní rozhodující sféry a tím posílit jistotu občana v oblasti rozhodování a dát možnost, aby mu byla nahrazena škoda, kdykoliv by byl nezákonným rozhodnutím kteréhokoliv státního orgánu poškozen. Pokládám tento zákon za jeden z velmi důležitých v našem právním řádu zejména již proto, že tato otázka je sice nadhozena v právním řádu mnoha zemí, ale prakticky do důsledků je dovedena málokde.

● Jaké změny čekají naše soudnictví v souvislosti s federalizací?

Zákon o federalizaci předpokládá, že problémy našeho soudnictví ve federálním uspořádání budou řešeny zvláštním ústavním zákonem. To není přirozeně náhodné. Je to dáno tím, že v souvislosti s federalizací našeho soudnictví a přepracováním hlavy VIII. naší Ústavy nejde jen o otázku federalizace, ale i o některé věcné otázky našeho soudnictví. Například o problém přezkoumávání správních rozhodnutí soudy, o rozhodování sporů v oblasti hospodářského práva apod. Proto bude třeba se nad těmito otázkami hlouběji zamyslet a v konečné úpravě, podle mého soudu, vytvořit všechny potřebné předpoklady, a to i institucionální, pro to, aby v budoucí federaci byla zachována jednota právního řádu ve všech hlavních otázkách, nejenom při jeho tvorbě, ale také při jeho aplikaci.

● Domníváte se, že by mělo existovat federální ministerstvo spravedlnosti, nebo ministerstvo s tzv. polečnou kompetencí, nebo by stačila národní ministerstva a nějaký vládní koordinační orgán?

Myslím, že je třeba při posuzování této otázky vyjít z věcného a pouze z věcného posuzování věci. Je nesporné, že zřejmě v centru, tj. jako ve federální kompetenci, zůstane veliký úsek legislativy, dále problémy vojenského soudnictví a konečně i některé zásadní otázky vězeňství. Z tohoto hlediska — ať již ony federální orgány nazýváme jakkoliv a budou mít jakoukoliv formu — zřejmě bude účelné, aby spravovaly a vyřizovaly tyto základní společné federální otázky.

● Počítá se se zachováním volitelných soudců i v budoucnosti?

Otázka volitelnosti soudců je problémem, který souvisí velmi úzce s problémem soudcovské nezávislosti. Samozřejmě že problémy nezávislosti, které souvisejí s ustavováním soudů, jsou problémy velmi závažné v tom smyslu, že jde o to, aby soudce mohl vykonávat svoje poslání — poněvadž soudcovské povolání je skutečným posláním — bez obav o to, že z nějakých subjektivních důvodů může být ze své funkce odvolán. Proto prakticky by soudcovské povolání mělo být doživotní, soudce by mohl být odvolán pouze z důvodů v zákoně uvedených. Jeho ustanovení může být provedeno pak ať již volbou nebo jmenováním. V tom smyslu zatím nebylo dosaženo zcela jednotných názorů a otázku v souvislosti s novým zákonem o organizaci soudů zkoumáme. (lv)

ŽIVOT STRANY, č. 20/68, 25. září 1968, str. 9. a 10.

8/310/XI

NORMALIZACE JE KDYŽ...

Jiné ráno jsem měl namířeno do pražského ČKD, závod Elektrotechnika, je to tentýž, v němž se sešli delegáti XIV. sjezdu ve vzrušených srpnových dnech. Jel jsem tam s cílem napsat, jak to tam vypadá s normalizací stranické práce.

Normalizace, slovo, které se vyslovuje denodenně, tím méně při každé příležitosti. Na cestě do Vysočan jsme zůstali stát. Všechny tramvaje. A už zde byla otázka: je to snad proto, že těch půl miliónu lidí navíc také něco spotřebuje? Známý, který mi nabídl dopravu vlastním autem, mne ujistil, že ani necerpáme plánované množství elektrické energie.

Normalizace... i ta žena, která stojí u zdi, jež odděluje zmíněný závod od ulice, a nabízí ti po dlouhé době tak jako před 21. srpnem květované i jinak vzorkované trenýrky, je jejím důkazem. Právě tak jako o kousek dále stojící stará fordka. Obchodář přijel až před továrnu, aby nabídl úrodu těm, kteří se zde shromažďují za svou prací. Lidé se začínají starat o běžné věci. Život přichází do normálních kolejí...

Jak však je to s normalizací stranické práce? Sekretářka celozávodního výboru strany mi vyřizuje, že jeho předseda soudruh Rosol, s nímž jsem měl na ráno smluvenou schůzku, už jedná s jinou návštěvou. Opozdil jsem se, mám počkat...

Když jsem se dozvěděl, kdo vlastně u předsedy je, řekl jsem si, že i tam by mohlo jít o normalizaci, neboť snad všechno, co se nyní děje, s ní nějak souvisí...

Našel jsem v kanceláři předsedy dva muže rozdílných postav — jeden krupný, druhý pravý opak, jeden hospodářský pracovník a člen revizní komise celozávodního výboru strany a druhý profesionální pracovník strany. Uvažovali nad zdánlivě jednoduchou záležitostí: Koho poslat na schůzi základní organizace do provozu elektrických expanzních vypínačů.

»Já bych tam šel,« říká soudruh Rosol na vysvětlenou, »ale odpoledne máme celozávodní výbor.« I soudruh Krejčovec by byl ochoten jít referovat, ale nemoc mu to nedovoluje: »jen tak jsem sem zaskočil,« vysvětluje.

»Nu dobrá, ale což zde není nikdo jiný, kdo by mohl referovat?« »To máš tak — říká předseda — ne každý se chce v této době angažovat. Není to lehké, uvažuješ co říci a neříci, je to takhle nebo onak.«

Tedy za prvé — angažovat se a za druhé co říci a co ne. A že to za druhé není jen záležitostí kolbeňáků, svědčí zpráva z předsednictva ústředního výboru strany, která vyzývá, aby se lidem říkala jen a jen skutečná pravda.

A pokud jde o angažovanost funkcionářů strany, shodli jsme se: »Má-li strana úspěšně vyjít z této těžké doby, musí se angažovat všichni její funkcionáři a nejen soudruzi ze špice strany. To je alfa a omega činnosti v dnešní situaci, to je jediná cesta k normalizaci.

Využívám přítomnosti člena revizní komise: »A co vy, vaše komise?«

»Ještě k té angažovanosti. To máš tak, soudruhu. Lidé postrádají jistotu, že to, co se dnes říká, bude i zítra platit. Dnes je situace taková, za rok může být jiná. Těch změn za dvacet let bylo až dost... S mnohým si ani dnes nevíme rady. Veřejné sdělovací prostředky, jako rozhlas, televize a tisk, by měly více objasňovat současnou problematiku. Moc by nám tím pomohly. Více takových živých slov nebo něco podobného, jako to dělal kdysi každou neděli soudruh Nejedlý. Ale dnes by to bylo třeba denně.«

»To je správné, ale nestačilo by to,« souhlasil i současně oponoval předseda, »bez toho, aniž bychom vycházeli z vlastní situace, bez spojování s tím, by to bylo neúplné.«

»Mohl bys to blíže vysvětlit?«

»Prostě, počítat s náladou vlastních lidí, s problémy, které je obklopují, mít uši nejen pro chválu, ale brát v úvahu i projevy nevůle, nespokojenosti. Co se dá odstranit, odstraňme, co ne, vysvětleme, a k čemu není chuť, a je to dobré, snažme se to prosazovat. A to je věcí především základních organizací.«

»Co to znamená konkrétně?«

»Strana je zde proto, aby vedla, aby vyvedla lidi z dnešní situace, a to v mnohých případech znamená i těžce bojovat. Co mám konkrétně na mysli? Někdy se přichází i s takovými návrhy, které nemají žádný podklad. Ptáš-li se dotyčného po zdůvodnění, dozvíš se jen to, že se mu to prostě líbí. Nic více. To ale nestačí. Nelze například sčítat hlasy o tom, zda máme, nebo nemáme být podnikem namísto dosavadního závodu. To se musí vyčíslit, spočítat, zda to prospěje národnímu hospodářství i závodu samotnému. Nebo jiná záležitost: setkali jsme se s představami i s návrhy, abychom nevyráběli pro Sovětský svaz. Chápu rozhořčení a nálady po tom, co se u nás stalo. Co bychom však dělali? Většina zaměstnanců by ztratila práci. Tady může zůstat skutečně jen u představ. A je to třeba lidem vysvětlit, přinést důkazy.«

Telefon, jímž soudruzi z obvodního výboru strany z Prahy 9 oznamovali, že »sehnali« referenta, pracovníka ústředního výboru KSČ, nás vrátil k první nadhozené otázce: Jak je to s angažovaností funkcionářů, s tím, co říkal soudruh Krejčovec, o jejich nejistotě, o tom, že to, co dnes říkáme, nemusí za rok platit — a oni, funkcionáři, budou opět stát jako už několikráte, rozpačitě před řadovými členy strany, před ostatními pracujícími.

Požádal jsem o názor soudruha Rosola: »Každá doba má své vlastní podmínky. Všechno se vyvíjí, nic nebude beze změn. Jiné pravdy byly v padesátých letech, odpovídaly politické a hospodářské situaci i situaci ve světě, v mezinárodním dělnickém hnutí. Celá činnost strany s tím souvisela. A pokud jde o současnost, je třeba znát mez, kam až možno jít.«

V soudruhovi Krečovcovi se ozvalo vědomí člena revizní komise: »A dbát na to, aby všechny dotazy lidí byly včas a s poctivostí zodpovězeny a vyřízeny. Prostě nehazardovat s aktivitou lidí.«

Byl jsem zvědav, jak se všechny tyto problémy projeví na odpolední schůzi, pro niž opatřovali v celozávodním výboru referenta.

Nevelká místnost pod závodní jídelnou, napůl v podzemí, se jen těžko plnila. Lidé přicházeli ve skupinkách i jednotlivě. Zatímco tak jako dříve zaplňovali sál především zezadu, kolem řečnického stolku se sešli ti, jimž připadl úkol postarat se o schůzi; místopředseda organizace frézař František Veverka měl za úkol řídit schůzi a přečíst dopis ústředního výboru strany základním organizacím, člen výboru soudruh Krása výtah z referátů soudruha Dubčeka, Černíka, Husáka a Mlynáře. Další člen dostal za úkol přečíst dálnopis ústředního výboru strany stranickým organizacím.

Až do zahájení schůze zůstal sál poloprázdný. Více než stočlenná organizace a na schůzi přišlo okolo čtyřiceti lidí, včetně nestraníků — šlo o veřejnou schůzi.

Byli všichni pozváni? — ptal se kdosi. Prý byli písemně i na desetiminutovkách.

Jde tedy o nezájem? Ale proč? Těžko by to pochopil každý, kdo před několika dny viděl příchod soudruha Dubčeka do závodu, který zde referoval funkcionářům strany. Hned, jakmile vstoupil do brány závodu, lidé ho mohli nadšením a láskou umačkat. A v sále se shromáždilo místo 300 pozvaných funkcionářů pětkrát tolik lidí.

A už je tady první vysvětlení: Vstává jeden ze soudruhů z pravého rohu místnosti, zřejmě vedoucí stranické skupiny. »Několik soudruhů mi odmítlo podepsat účast na schůzi. Když prý o nich organizace nevěděla, když měl přijít soudruh Dubček, oni nyní nechtějí vědět o organizaci.«

Zlobili se i bezpartijní. Ti měli ještě jeden důvod navíc. Když Národní divadlo patřilo dělníkům, ten večer, co tam hráli Dalibora, tak se to dovědělí teprve až z televize. Dvanáct lístků, které přišly na poslední chvíli, dostali jen komunisté. I když to funkcionáři dodatečně vysvětlili, přece jen stín zůstal. Lístky dostali do organizace totiž na poslední chvíli a dali je tedy tomu, kdo se namanul, i když shodou okolností to byli soudruzi, kteří v těžkých dnech udělali v závodě hodně práce.

A pokud jde o soudruha Dubčeka, měl by to napravit celozávodní aktiv v prostorách závodu. Mají to prý napůl slíbeno.

Nějak se mi to všechno nezdálo. Naklonil jsem se k sousedovi, který se zřejmě připravoval do diskuse. Měl zachyceno na papíře několik bodů a co chvíli, tu k jednomu, tu k druhému a dalším něco připisoval.

Jeho vývod k příčinám malé účasti byl obecnější: »Mám takový pocit, že lidé se domnívají, že není všechno v pořádku. Jestli to není všechno zbytečné...«

Kdybych byl chvíli počkal, byl bych dostal v diskusi stejnou odpověď. Nejen od něho, ale i od druhých. V tom smyslu vystoupilo totiž několik lidí. A někteří řekli i proč mají takový názor: Obáváme se, zda tak poctivě jako přistupujeme my k plnění moskevských dohod, bude přistupovat i druhá strana. (Aby snad nedošlo k omylu — jde o dělnickou organizaci!)

A tak se rozproudila diskuse o tom, jaká má být politika, zda morální, v čem to spočívá, a je-li možno »v zájmu věci« připustit určitou nemorálnost. »Kdyby to tak mělo být, pak bych položil legitimaci,« rozhořčil se soudruh, který stál rozhodně na straně morálky. A setkal se s plným souhlasem.

Bylo už dávno po schůzi, ale diskuse ještě pokračovala. Skupina lidí, která se vydala společně k tramvaji, se nemohla rozejít. Mnohá tramvaj, s kterou mohli jet, pátá, desátá, snad i dvacátá, je mijela, aniž by jí věnovali pozornost. Pokračovalo se v jedné, jediné otázce: Jaké jsou záruky z druhé strany?

Závěr však byl i tady na ulici jako na schůzi jednoznačný: Vždy a za každých okolností nebudeme jednat jinak, než nám velí naše komunistická čest. Leden bude i nadále měřítkem našeho poměru ke straně. A uděláme všechno pro to, co řekl na závěr místopředseda organizace: »Povězte dále, co jste zde na schůzi slyšeli, vysvětlujte, přesvědčujte, ukazujte lidem, co je třeba v současné době udělat. Pak věřím, že i příště nás tady bude více.«

Ano, je to tak. Nadšeně souhlasit s lidmi, kteří představují novou stranu s lidskou tváří, opravdu nestačí. A proto ty, soudruhu, který jsi nechtěl přijmout funkci předsedy odborového úseku, ty, který jsi nechtěl jít referovat z obavy o svou čest, ty, který jsi se urazil, že jsi nebyl uvědoměn o aktivu se soudruhem Dubčekem, vy bezpartijní, kteří jste se cítili odstrčeni, když jste nemohli vnímat v Národním divadle Dalibora spolu se soudruhem Dubčekem a Svobodou, věřte, že jen nadšení nestačí. Každý, kdo se zdrží, vyhne, bude chybět. O to se bude prodlužovat normalizace a všechno to, co s ní souvisí. Každý krůček, každý sebemenší čin ve prospěch normalizace je dobrý. Samozřejmě při zachování všeho toho, co je základem velkých humánních a morálních cílů komunismu, tak, jak to soudruzi v diskusi zdůrazňovali.

VÁCLAV KARAS

ŽIVOT STRANY, č. 20/68, 25. září 1968, str. 9. a 10.

NÁŠ KOMENTÁŘ

Kyselé jablko čeká

Na naše nejvyšší politické orgány zřejmě působí různé tlaky z mnoha stran, hlavně však tlak každodenní potřeby dělat zásadovou, lidem užitečnou i srozumitelnou politiku, které je nutí zevrubně analyzovat a všestranně zhodnotit náš poslednový vývoj. Nebyl na to zatím čas. Plénа ústředního výboru spíše řešila otázky běžné politiky a nadcházejících perspektiv, než aby se mohla povznést nad úkoly dne k obecnějšímu pohledu na současnost, která se rychle stávala historií.

Budeme tedy muset kousnout do kyselého jablka nyní, v podmínkách, které pro podobné hodnocení zdaleka nejsou ideální. Někteří špatně informovaní novináři odjinud šíří o nás podivné zvěsti a neuvěřitelné závěry. Jistě, můžeme je snad ignorovat, nemůžeme však opomenout fakt, že ovlivňují smýšlení lidí v jiných zemích, kteří nevědí, oč jde, tak dobře jako my. Už proto bude nesnadné zachovat při hodnocení střízlivou objektivitu, která jedině je nutná, má-li naše hodnocení být smysluplným politickým aktem a ne pouhým propagandistickým plácnutím do vody.

Ostatně bez ní by nebylo snadné dobrat se objektivního pochopení toho všeho, co se u nás po lednu dělo. Proto také mluvím o kyselém jablku. Faktem je a zůstává, že poslednového politického hnutí se tak či onak zúčastnily všechny vrstvy obou národů žijících v této zemi, že se v něm tak či onak angažoval každý. Neboť bude nezbytné hodnotit i ty, kteří se angažovali neangažovaností, pasívně vyčkávali, skrývali své názory a svá mínění a čekali, až jak to dopadne, aby se pak bez rizika mohli připojit k vítězům. A snad nikdo nebyl tak moudrý a obezřetný, aby v těch krátkých, leč dramatických sedmi měsících neudělal chybu.

Stačí si jenom prolistovat zápisy ze všech poslednových zasedání ústředního výboru strany. Někdy je až nápadné, jak progresívní, správná usnesení kontrastují s některými zmatenými diskusními vystoupeními. Nepřirozený zásah do poslednového vývoje v srpnu ovšem dokonale znemožnil, aby kdokoliv dnes, po bitvě, říkal s moudrostí příslovečného frajtra, že na jeho slova došlo. Nedošlo, jak vidno, ani na prognózy, obsažené ve stranických usneseních, ani na obavy, vyjadřované v některých vystoupeních. Došlo v něčemu zcela odlišnému, co vývoj hluboce ovlivnilo a vytvořilo zvláštní politickou situaci, ve které se nyní nacházíme.

Nemůže-li tedy dnes nikdo s uspokojením či s hořkostí konstatovat, že měl tehdy pravdu, nemůže se ani zbavit povinnosti podrobit se kritickému a sebekritickému hodnocení poslednového vývoje a podílet se na něm. Bude nezbytné najít pravý obsah slov a pojmů, dosud tolik frekventovaných, zato hodně mlhavých, jako jsou liberalismus, protisocialistický či dokonce kontrarevoluční, a naopak dogmatismus, konzervatismus, sektářství... Bude nezbytné vyhnout se při hodnocení všem těm příslovečným »kdyby«, která historie nezná, protože z věcné debaty činí snůšku fantazií a špatných aforismů.

Už proto nadcházející hodnocení vyžaduje, aby k němu svým způsobem přispěli všichni. Snad každý by měl sám pro sebe a u sebe zhodnotit, i co sám dělal; především komunisté by se tomu neměli vyhýbat. Stejně novinář, který někdy, opojen svobodou tisku, rozmazával záležitosti, které bylo lépe jen střídmě zveřejnit, jako bývalý politik, který tím, že neústupně odmítal odejít z politické scény, provokoval široké vrstvy a jen přilévал oleje do extrémistických plamenů.

Nechci moralizovat. Už mockrát jsme se přesvědčili, že podobné dobře míněné výzvy k sebekritice nebývají k ničemu. Avšak minulé dny dokázaly, že v mezních okamžicích národní existence jsou mnozí lidé schopni svorně nesobecké akce. Takováto mezní situace trvá a nesobecký a neosobní pohled budeme rozhodně potřebovat i při snaze dobrat se smyslu našeho ledna a poslednového vývoje.

Zejména přitom půjde o to, aby i toto hodnocení bylo nástrojem upevňování jednoty strany a jednoty strany a lidu na zásadách poslednové politiky a ne naopak. Takové nebezpečí ovšem hrozí a je dobře si je uvědomit. Nic by nebylo škodlivější, než kdyby se při takovém hodnocení, při kterém se jistě budou střetat různé názory a rozporná stanoviska, někdo chtěl dovolávat jiží arbitráže. To by k řešení rozporů nepřispělo, jen by je mohlo nebezpečně rozevřít.

Při hodnocení může jít jen o široké kolektivní dílo, které v závěrečné podobě musí být výsledkem toho nejautoritativnějšího orgánu — sjezdu naší strany. Jenom tak přispěje k tomu, aby se strana dále sjednocovala na zásadách poslednové politiky, což je a zůstává nezbytným předpokladem dalšího postupu normalizace našeho politického života.

PETR ZEMEK

ŽIVOT STRANY, č. 21/68, 2. října 1968, str. 4. a 5.

11/310/XI

HOSPODÁŘSTVÍ A FINANCE:

jak dál

Těžko se teď píše a uvažuje. Je to jakoby »myšlení o nemyslitelném«. Ale přece — odívání problémů do slov a diskuse o živých otázkách pomůže osvětlit cestu našeho hospodářství.

Úsilí vlády se zaměřuje na to, jak ve ztížených podmínkách dál rozvíjet hospodářství a zvyšovat životní úroveň. To se musí dít promyšleně a plánovitě. Dohrou koncepci rozvoje na delší i střední období nemáme. Pětiletka do roku 1970 nebyla už při svém vzniku uspokojivým programem a skutečný hospodářský vývoj ji dále narušil. Proto se bohužel vracíme ke staré praxi, kdy hospodářský vývoj ve značné míře formulují plány, resp. krátkodobé hospodářské směrnice vlády.

Vláda schválila v červenci koncepce hospodářské a finanční politiky. V ní se vychází z růstu národního důchodu o 7 %, osobní spotřeby o 9 %, společenské spotřeby o 12 %, investic o 5 %. V koncepci je obsažena řada pozitivních přeměn, nutných k postupné konsolidaci hospodářství.

V současné době vyvíjejí vládní orgány úsilí, aby tyto cíle byly zabezpečeny i přes srpnové události, které zhoršily předpoklady, ze kterých se v červenci vycházelo. Zejména ve stavebnictví a v devizovém hospodářství. Veřejnost se doví z návrhu státního rozpočtu, který bude koncem roku předložen, jak se to podařilo.

Přitom se objeví se zvýšenou naléhavostí starý, příliš starý problém: otázka ekonomické rovnováhy. Máme zvyšovat národní důchod a spotřebu rychleji — i za cenu napětí v hospodářství a s tím spojenou ztrátou efektivnosti — nebo se máme zaměřit na obnovení ekonomické rovnováhy, což se neobejde bez zásahů do tvorby a rozdělení národního důchodu, které obyvatelstvo i podniky nepřivítají s nadšením?

Od obecných úvah o tempu a rovnováze nutno přejít ke konkrétním hospodářským rozhodnutím, neboť jen jimi můžeme něco vyřešit. Z tohoto hlediska jsou důležitá dvě rozhodnutí, která byla přijata:

1. zvýšení rodinných přídavků, úprava daně ze mzdy, zvýšení některých důchodů a další provedená nebo připravovaná zlepšení sociálně politická;

2. zpevnění ekonomických podmínek pro podniky, zejména zvýšení podnikových daní (odvodů).

Tato dvě opatření osvětlují základní směry, kterými chce vláda řešit hospodářské problémy: postupně uskutečňovat opatření ke zvýšení životní úrovně, především řešit naléhavé a »přezrálé« sociální problémy, a prostředky na to získávat zpevňováním ekonomických podmínek podniků. Vláda tedy chce zlepšit život občanů jako spotřebitelů a za tím účelem vynutit zlepšení výroby, chcete-li zlepšení práce občanů jako výrobců. Zdá se mi, že toto je »dělnická politika«.

Od výkladů, že nelze víc rozdělit než se vytvoří, a kázání, že nároky na stát kladou občané konec konců na sebe, se přešlo ke konkrétním opatřením.

Zvýšení podnikových daní je ospravedlněno jak naléhavými potřebami státu, tak vývojem celkové finanční situace podniků.

Nutno však uvést i dva nedostatky:

1. Nejde o ucelenou daňovou reformu, nýbrž o dílčí úpravu; důkladnější úpravy finančních vztahů mezi státem a podniky se připravují;

2. podnikům nelze zaručit daně a jiná ekonomická pravidla dlouhodobě. Není to pro nedostatek vůle centrálních orgánů. Na rozbouřeném moři nelze lodím zaručit poklidnou plavbu.

Základní směrnicí pro finanční politiku je státní rozpočet. V posledních letech jsme sestavovali státní rozpočet se stále většími obtížemi. Hospodaření roku 1967 skončilo schodkem. Letos je státní hospodaření zatím vyrovnané (za 7 měsíců měl ústřední rozpočet přebytek 1,1 mld Kčs a rozpočty národních výborů přebytek 1,9 mld. Kčs). Avšak podle zkušeností se rozpočtové výdaje ke konci roku zrychlují: kromě toho se projeví zvýšené výdaje na sociální politiku a na rehabilitace a také už některé nepříznivé důsledky srpnových událostí. Proto bylo nutno už od října letošního roku zvýšit podnikové daně. Přitom vláda pamatovala na to, aby zvýšení daní neohrozilo plnění podnikových závazků z kolektivních smluv.

Státní rozpočet na rok 1969 existuje zatím v hrubých obrysech a byl v této podobě také projednán ve výboru pro plán a rozpočet Národního shromáždění. Přes zvýšení podnikových daní se zatím státní rozpočet na příští rok nepodařilo vyrovnat. Je to svědectví toho, že se nedaří zmenšovat napětí v hospodářství a přibližovat se k rovnováze. Což o to, nedostatek peněz je osudem každé vlády. Jde o to, v jakém jménu

se tento nedostatek řeší. U nás se dosud řešil cestou nejmenšího odporu. Ve snaze vyhovovat všem se přislíbilo organizacím, podnikům a národním výborům víc peněz, než bylo možno rozumně využít vzhledem k materiálovým a kádrovým možnostem. Tak státní rozpočet pod tlakem »politických« požadavků a nevyrovnaných národohospodářských plánů vyvolával inflační tlaky. Poněvadž současně státní banka také byla nucena vydávat víc peněz než lze zdůvodnit z hlediska peněžní rovnováhy, docházelo k rozptylování zdrojů, ekonomickým deformacím a nakonec i k vršícím se politickým problémům.

Vážnou otázkou tedy je, zda budeme v tomto »desintegračním« procesu pokračovat, nebo zda se pustíme do soustavy vedoucí k rovnováze. Tato opatření by jistě byla charakterizována zvýšenou náročností na všechny hospodářské činitele.

Naše finanční politika vychází z metod řízení, schválených XIII. sjezdem KSČ. Tato soustava má širokou oporu v podnicích a celé veřejnosti. Žel, existuje více v krásných dokumentech než v naší hospodářské skutečnosti. Chválili jsme chuť zajíce, který ještě běhá po lese. Zavádění moderních metod socialistického plánovitého řízení je věc houževnatá, trpělivé práce a vytváření předpokladů. K předpokladům patří vytváření ekonomické rovnováhy, které můžeme do nekonečna protahovat a dále zvýšení úlohy podniků, pracujících v náročném ekonomickém prostředí. Slovem — jde o hlubokou ekonomickou reformu.

Jsem přesvědčen, že v sebetěžších podmínkách se nebudeme vracet k řízení podniků direktivními ukazateli. Vždyť od toho odcházejí všechny socialistické státy. Na pořadu také není plná volnost podnikání, která není ani v kapitalistických státech. Problém socialistického řízení je mnohem složitější než »míra uvolnění«. Jde o kvalitu plánu, vytvoření podmínek pro iniciativu podniků a o positivní státní zásahy. Ty se mají uskutečňovat především důchodovou politikou, představující souhrn politiky finanční, měnové a úvěrové, cenové a mzdové. V této politice se mají vhodně kloubit plán, daňové předpisy a jiné centrální akty se smluvními vztahy. Stát nemá vstupovat do podniků jako vládce v duchu osvícenského absolutismu, ale jako znalý organizátor a rádce, který si však též dovede zajistit »co jeho jest«.

Finanční politika bude ovlivněna připravovanou federalizací. Vychází se z jednotné měny a jednotné měnové politiky, jakož i z volného pohybu peněz v celé ČSSR. Vzniknou silné národní rozpočty, s jejichž pomocí budou moci řídící orgány obou národně politických oblastí účinně ovlivňovat hospodářský rozvoj. Federální rozpočet bude mít své daňové příjmy. Z nich bude jednak financovat vlastní federální úkoly (obranu, federální správu), jednak svými dotacemi podporovat rozvoj národně politických oblastí, zejména ekonomické vyrovnání Slovenska.

Když dějiny vystoupí z učebnic a vejdou do ulic, mohou mít některé ekonomické úvahy kratší život než výrobní lhůty časopisů. Přesto lze pro finanční politiku vyslovit některé zásady, které diktuje současná ekonomická a politická situace.

Zdá se mi, že velmi časovým úkolem je soustředění státních prostředků na hlavní úkoly a vymezení takových pravidel a hledisek pro používání podnikových prostředků, aby byla co nejméně omezována iniciativa podniků a přitom se peníze nerozptylovaly.

Vládní orgány musejí mít dost kvalifikace, aby rozčlenily požadavky, kladené na státní rozpočet (a obdobně na banku) na uskutečnitelné a neuskutečnitelné. Vláda a Národní shromáždění musí tak mít dost síly a rozhodnosti, aby neuskutečnitelné požadavky nepřijala, aby je odmítla nebo odložila.

Regulační a omezující zásahy se budou týkat hlavně deviz (volných měn) a investic. Dalším zdrojem napětí je osobní spotřeba.

V příštích týdnech se budou upřesňovat východiska a podmínky našeho hospodářského života v příštím roce a z toho vyplynou závěry pro státní rozpočet a finanční politiku na příští rok.

Dnes si spíš formulujeme otázky — nemáme hotové odpovědi. Je důležité, aby rozpočtové práce a s nimi související hospodářská rozhodnutí se děla za zájmu a kontroly veřejnosti.

MIROSLAV KOUDELKA

ŽIVOT STRANY, č. 21/68, 2. října 1968, str. 4. a 5.

Otázka, kdy, jak a proč se daly do pohybu události, k jejichž plodům patří — kromě jiného — také velké politické procesy z počátku padesátých let, je stále aktuální. Jsou i pokusy na ni odpovědět. Přihlašují se lidé se svými osobními vzpomínkami, vydávají svědectví o nezákonnostech a mnohdy se snaží vypořádat i s vtíravou a palčivou otázkou, proč se to všechno stalo. Někteří upozorňují na ovzduší počátku padesátých let, které bylo naplněno očekáváním konfliktu mezi socialistickými a kapitalistickými státy, a považují tyto tragické události za výraz snahy »vyčistit« a »upevnit« týl, zajistit republiku proti činnosti možných nepřátel. Ti pak byli hledáni — zcela v souladu s rozšířenými představami o nových formách zostřujícího se třídního boje v období výstavby socialismu — mezi občany, kteří z různých důvodů přicházeli do styku se Západem (interbrigadisté, politická emigrace z let druhé světové války, hospodářští pracovníci a podobně). Jiní zdůrazňují především vnější vlivy, tlak, který nutil československou politiku k tragickým opatřením, jakým byly procesy. Další možný přístup, který se také objevuje, je vysvětlení mocenským bojem ve vedoucích politických orgánech.

Karlovarský případ

PALČIVÉ OTÁZKY

Nejsnazší by bylo říci, že příčinou byl souhrn různých vlivů, které by bylo možné jistě téměř všechny vyjmenovat. Byla by to však odpověď nepostačující. I pak totiž zůstává naléhavým úkolem rozlišit významnější a méně podstatné vlivy, a to nejen obecně, protože ani to nic neříká, ale v každé etapě vývoje těchto neblahých událostí zvlášť. Například po roce 1953 — a zejména 1956 — bude pravděpodobně poměr vnějších a vnitřních faktorů, které způsobily, že nebyla rychle a důsledně obnovena socialistická zákonnost, že nebyly napraveny křivdy způsobené nezákonnými činy z minulých let, že perzekuce a porušování zákonnosti pokračovaly i nadále, jiný než počátkem let padesátých. Zdá se, že právě v této době úloha vnitřních činitelů vzrostla.

Aby však bylo možné dát na tyto otázky co nejpřesnější odpověď, bude nezbytné zhodnotit nejen výchozí předpoklady československé společnosti, vyplývající z předcházejících etap jejího vývoje i z dosavadního vývoje její vedoucí politické síly — KSČ — se kterými vstupovala do poúnorového období, ale sledovat podrobně i jednotlivé dílčí etapy, zvláště prvopočátky, jednotlivé proudy, rozvíjení a plné fungování celého systému, jehož zrůdnými, ale vlastními plody byly hrubé nezákonnosti, mezi něž patří i politické procesy. Bude nutno zabývat se také jednotlivými případy, příčinami jejich vzniku, důsledky pro další vývoj a podobně. V tomto dílčím příspěvku k analýze počátků politických procesů bude věnována pozornost tzv. »karlovarskému případu«.

JAK BYLA STRANA O SITUACI NA KARLOVARSKU INFORMOVÁNA?

»Karlovarský případ« byl v květnu roku 1949 předložen veřejnosti jen jako kritika nesprávných metod práce některých funkcionářů Karlovarska a opatření k jejich nápravě. Také dosavadní povědomí části stranické veřejnosti o něm je pravděpodobně ještě v největší míře ovlivněno názorem, který byl rozšířen před 19 lety, kdy krajské a okresní výbory komunistické strany projednávaly usnesení předsednictva ÚV KSČ z 2. května 1949, nazvané O hrubém porušování vnitrostranické demokracie v Karlových Varech, s jehož obsahem bylo do určité míry seznámeno i členstvo strany a veřejnost. Zůstávají proto i nadále dosti rozšířeny představy, které lze zkráceně vyjádřit takto: Na Karlovarsku používali někteří funkcionáři ve své činnosti nesprávných metod práce, dopouštěli se nezákonností a snad i protistátní činnosti, a byli proto oprávněně kritizováni a — podle míry své viny — stranicky potrestáni. Ústřední orgány strany zasáhly oprávněně a proto, aby kritikou a opatřeními, jež po ní následovala, varovaly před podobným počínáním všechny stranické funkcionáře.

»Karlovarský případ« se však nestal očekávaným poučením, kritizované metody se naopak ve straně i ve státní správě udržovaly, prohlubovaly a šířily i nadále, a to především proto, že případ nebyl začátkem obratu v práci samotných ústředních orgánů strany. Prokázal to již způsob, jakým řešily problémy Karlovarska. A tak při posouzení dalších fakt a událostí, které tehdy zveřejněny nebyly, se celá záležitost jeví poněkud jinak než v hodnocení z roku 1949. A protože dnes je známo, že někteří funkcionáři z Karlovarska byli později různým způsobem perzekvováni (jeden z bývalých pracovníků krajského sekretariátu v Karlových Varech — A. Tannenbaum — byl dokonce odsouzen k 9 letům žaláře) a naopak někteří alespoň částečně rehabilitováni již před rokem 1968, nabízí se otázka, zda »karlovarský případ« nebyl jedním z prvních stupínků k pozdějším velkým politickým procesům?

JAKÉ BYLY NA KARLOVARSKU V ROCE 1948 POMĚRY?

Karlovarsko — jako pohraniční oblasti vůbec — bylo ve zvláštní situaci již od května roku 1945 a lidé, kteří sem přicházeli, zvláště pak funkcionáři státních orgánů i politických stran, byli často při své činnosti nuceni (i situací svádění) k použití metod, mezi nimiž nařizování nebylo ani řídkým jevem, ani krajní formou prosazování revolučních opatření. Tato situace se jen velmi pomalu měnila a nezměnila se zcela ani po odsunu větší části německého obyvatelstva, protože nebyla dána jen jeho přítomností. Živná půda pro určité metody práce zde tedy byla i nadále velmi příznivá.

Poúnorová atmosféra, opojení z moci doprovázené poklesem smyslu pro skutečnou politickou práci (často až názorem o její zbytečnosti vůbec), ovzduší netrpělivosti, projevující se ve snaze vyřešit co nejrychleji vše, co mělo vést k vytvoření socialistické společnosti, netolerantnost, podporovaná mj. i tím, že důvěra, kterou si KSČ získala v Únoru, byla mnohdy chápána jako mandát platný pro všechny případy a časy a jakýkoliv projev nesouhlasu, nejednoty při řešení nových problémů byl považován za nepřátelský. Čin vůči socialistické orientaci ČSR — to vše jen prohlubovalo podmínky, ze kterých vyrůstalo příkazování, zastrašování a další metody, které rychle pronikaly zvláště do práce stranických orgánů a jejich funkcionářů. Tyto jevy se šířily v celé straně a sama skutečnost, že roku 1949 byl pro ně kritizován karlovarský kraj KSČ, není ještě dokladem toho, že právě tam byly nejrozšířenější. Lze jen vyslovit názor, že v pohraničí — a tím Karlovarsko bylo — byly pro jejich šíření příznivější objektivní podmínky.

Když na sekretariát ústředního výboru strany docházely z Karlovarska stížnosti na tamní poměry, bylo rozhodnuto situaci přešetřit. V polovině února roku 1949 odjíždějí proto na Karlovarsko dvě skupiny vyslané Komisí stranické kontroly (KSK). Jedna s cílem prověřit poměry na Kraslicku, druhá v Karlových Varech. O výsledcích kontroly byl dopisem z 28. února informován Klement Gottwald. Autoři dopisu končili svou zprávu závěrem: »Zdá se nám, že skutečně někteří soudruzi na krajském sekretariátě, zejména pomocí bezpečnostního aparátu, likvidují jakékoliv pokusy o zdravou a věcnou kritiku. Nejprve se rozhodnou někoho vyloučit nebo přemístit jinam a podle toho pak sbírají pomocí bezpečnostního aparátu proti němu materiál.«

Závažnost zjištění prvních skupin byla zřejmě příčinou toho, že se v šetření pokračovalo. V dubnu se na okresy Karlovarského kraje opět rozjely kontrolní skupiny KSK. Jejich zprávy byly velmi kritické. Skupina, která prováděla šetření v Kraslicích, ve své zprávě o bývalém politickém tajemníkovi uváděla, že si počínal jako »bezohledný diktátor«, volal si na sekretariát řadu soudruhů, které vyslýchal pro sebemalicherněji záležitosti, používal k jejich prověřování aparátu SNB. Členové i okresní funkcionáři se ho prý proto obávají a neodvažují se kritizovat. Nový tajemník prý zcela pokračuje v dosavadním stylu práce. V souhrnné zprávě J. Kapouna z 19. dubna 1949 se poměry v Kraslicích dokumentují výňatkem ze zápisu schůze OV KSČ z 3. 2. 1949, na níž bylo usneseno, aby »bezpečnostní komise okamžitě zaří-

díla zatýkání« a tak se udělala přítrž pověstem, které kolují v Kraslicích o minulosti předsedy ONV. Kontrolní skupina se v závěru své zprávy pokusila o celkové zhodnocení poměrů a napsala, že na okrese je strana v úpadku, není vedoucí silou, a příčinu spatřovala »v hrubém opomíjení vnitrostranické demokracie, stejně tak jako ve zlotožňování disciplinární agendy s funkcí SNB, případně STB«.

Ašská skupina uvedla, že za výrok jednoho člena základní organizace navrhl instruktor převést celou organizaci do stavu kandidátů a že při projednávání případu v předsednictvu okresního výboru »se rozhodlo, aby se přísně zakročilo«. Na návrh přítomného pracovníka krajského sekretariátu »došlo v noci k zatčení 4 členů«, kteří byli propuštěni teprve po několika dnech. (Podle některých dalších dokumentů se záležitost vyvíjela asi takto: Při prověrkách, které ve stranických organizacích tehdy probíhaly, dostávali na Karlovarsku členové otázku, jaký je jejich vztah k antisemitismu. Problém byl zařazen i na jednání členských schůzí. Na schůzi II. organizace v Aši jeden člen prohlásil, že »Židé patří do Palestiny«. Své názory projevili i někteří další účastníci. Instruktor organizace to hlásil na schůzi předsednictva přítomnému krajskému instruktorovi a ten navrhl, aby »ti soudruzi byli ihned zajištění«. Předsednictvo souhlasilo a tak ještě téhož večera byli 4 členové zmíněné organizace zatčeni.) Autoři zprávy o poměrech na Ašsku v jejím závěru prohlašují, že »činnost strany se zde opírá o bezpečnostní aparát« a to »svádí mnoho funkcionářů k diktátorství roztrpčujícímu členstvo«.

V hlášení o situaci v Mariánských Láznich se uvádělo, že okresní politický tajemník hrozil organizaci v Útšovicích rozpuštěním, když nevyloučí jednu členku. Občané Podbořan se, podle zprávy podbořanské skupiny KSK — báli vůbec o funkcionářích mluvit, protože se nechtěli dostat do nepříjemností nebo přijít o legitimaci strany. Ve zprávě se dále uvádí, že na okrese je několik funkcionářů, kteří rozhodují »bez nějakého projednávání v okresním výboru«, mění usnesení předsednictva, »vyhrožují lidem vyloučením ze strany i vystěhováním z obce i z okresu« a vytvářejí tak atmosféru strachu před jejich osobami. V Podbořanech prý bylo vylučování »na denním pořádku«, členy vylučovala disciplinární komise a základní organizace dostávaly její rozhodnutí na vědomí s výstrahou: »Kdokoliv z členů místní organizace by se proti tomuto usnesení jakkoliv provinil, bude okamžitě ze strany vyloučen a z obce vysídlen«. Pozvánky na sekretariát byly zakončovány pohrůžkou, že »nedostavení se může mít vážné následky, jako vyloučení ze strany, zbavení úřadu, vysídlení z obce atd.«. V Toužimi byl, podle zprávy komise, převeden člen do stavu kandidátů se »zákazem jakékoliv kritiky«.

O situaci v Karlových Varech příslušná kontrolní skupina napsala, že v »organizacích je značný neklid nad tím, že jsou zatýkáni členové strany, aniž by se vědělo proč«. Velmi mnoho rozruchu tam způsobily události kolem zákazu Majakovského hry »Ledová sprcha«. Tehdejší krajský politický tajemník vysvětloval na krajské konferenci v Karlových Varech její zákaz tím, »že i šéfredaktor Rudého práva soudruh Nový byl přímo pobouřen«, a poukazem na stanovisko sovětských občanů, kteří říkali, že u nich byla hra »již v roce 1929 zastavena a její provádění považováno za antisovětské a antinárodní«. Odmítal obvinění, že snad ji nechal stáhnout proto, aby zakryl své vlastní chyby, avšak zároveň doporučoval, »aby tento případ byl znovu přezkoumán, protože úspěch... hry byl vodou na mlýn reakce«. Stanovisko V. Nového zřejmě bylo takové, jak o něm hovořil politický tajemník Karlovarského kraje, protože i při dalším projednávání situace v Karlových Varech — na schůzi předsednictva ÚV KSČ dne 2. května — vyslovil nesouhlas s tou částí zprávy, která stažení hry kritizovala. Své stanovisko odůvodňoval tím, že »je to hra 20 let stará, která místy vyzněla úplně nesprávně, proti straně«. Rudolf Slánský k tomu poznamenal, že je to možné, že však je »pikantní«, že na Karlovarsku diktátorské melody, které Majakovský ve své hře kritizuje, skutečně byly.

BYLA KRITIKA OPRÁVNĚNÁ?

Dnešní pohled na tehdejší události nemůže nezaznamenat, že zprávy o poměrech na Karlovarsku vypracovávaly kontrolní skupiny KSK. Celková atmosféra doby, vyznačující se podezíráním a hledáním nepřátel a škůdců, nemohla jejich činnost a závěry neovlivnit. Avšak i kdyby pracovaly v jiné situaci, bylo by nutné počítat s určitým sklonem ke zveličování nedostatků, k němuž kontrolní aparát, jehož byly součástí, měl sklony. Zvážíme-li zároveň, že se nemohly vyhnout ani tomu, aby nepřebraly některé nepřesné nebo nesprávné údaje, dojdeme k závěru, že zprávy kontrolních skupin nelze považovat za zcela věrohodné. Zároveň však není možné brát na lehkou váhu ta zjištění a ty závěry, které se opírají o dokumenty vzniklé z činnosti jednotlivých orgánů — například zápis schůze OV KSČ v Kraslicích, dopis podbořanské disciplinární komise a podobně.

(Pokračování)

VLADIMÍR BRICHTA

ŽIVOT STRANY, č. 21/68, 2. října 1968, str. 12.

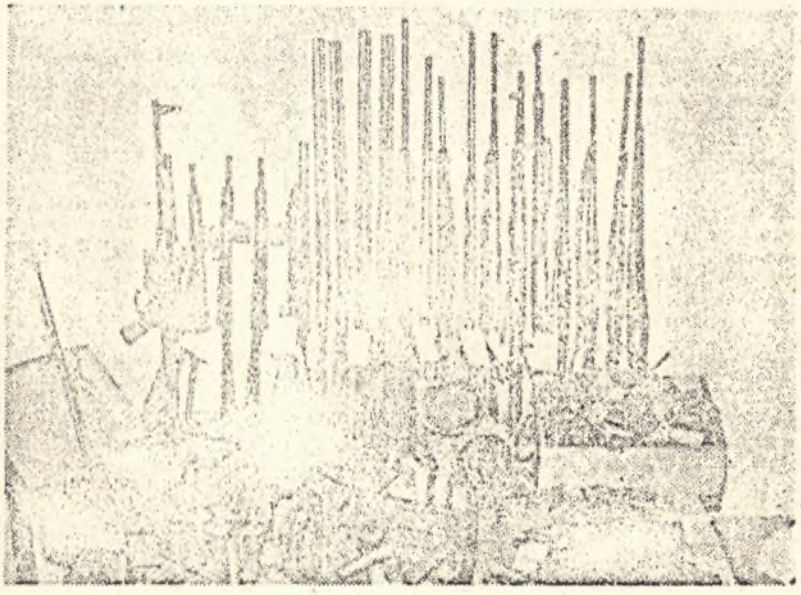
Karlovarský případ

(Pokračování.)

Hodnovernost základních závěrů zpráv v té jejich části, která se dotýkala existence nesprávných metod práce, je však prokazována také jinými skutečnostmi. Například situaci na Podbořansku hodnotil téměř stejně jako kontrolní skupina komise stranické kontroly jeden člen karlovarského krajského výboru KSČ na plenární schůzi již 8. listopadu 1948. Zápis z jednání předsednictva krajského výboru z 28. ledna 1949 ukazuje, že předsednictvo rozhodovalo nejen za státní orgány, ale také značně svévolně. Na stejné schůzi schválilo například i návrh okresního výboru v Podbořanech na vyloučení jednoho člena ze strany pro jeho »abnormální jednání«.

Na nezdravé poměry poukazovali na různých jednáních také zástupci základních organizací. Velmi kriticky se například k práci krajských a okresních pracovníků vyslovovali delegáti krajské konference z Aše. Na poradě, která se konala 4. května 1949, prohlásil delegát z Tosty, že u nich byli k prověrkám vybíráni členové, »kteří kritizovali«. Jiný řekl, že »proti zavádění osobní politiky byly často pobouřeny celé závody«. Z funkcionářů byl kritizován zejména okresní politický tajemník a krajský tajemník — instruktor ašského okresu. O druhém bylo řečeno, že si »vysloužil pověst kata«, kterého se členové báli kritizovat. Na poradě delegátů v Kadani byla část okresních funkcionářů nazvána skupinou, která »diktovala členům«.

Velmi kritická byla také krajská konference. Konala se sice až po jednání předsednictva ÚV KSČ o situaci na Karlovarsku, takže nemohla být jeho stanoviskem neovlivněna, avšak ani zde diskutující ve svých otevřených a kritických vystoupeních nevyjadřovali jen obecný souhlas se stanoviskem předsednictva ústředního výboru. Uváděli své zkušenosti a poznatky, které prokazovaly nedemokratické jednání některých pracovníků sekretariátů strany, potlačování kritiky, zastrašování a podobně. Diskuse potvrdila také některé konkrétní případy, na něž poukazovaly ve svých zprávách skupiny vyslané do okresů k prošetření poměrů. Někteří delegáti se snažili vysvětlit i příčiny vzniku kritizované situace. Delegát z Podbořan řekl, že počátkem všeho zla bylo nepsané omezení pravomocí okresního výboru. Proto se vyvinula situace, že se rozhodovalo »v malém kroužku 3—4 osob, od čehož je jen krůček k rozhodování jedné osoby, tj. diktátorství«. Výsledkem pak bylo, že rozhodoval jen »okruh kamarádů« a na okrese se vyvinula klika, »o které se nikomu ani nesnilo«.

V roce 1951 zrušil republiku »případ z Babic«, kde byli zavražděni straničtí funkcionáři. Na snímku výstavka teroristických zbraní.

Tíha kritiky, kterou vznášeli někteří delegáti, se odrazila i v některých vystoupeních vedoucích pracovníků okresů a kraje. Krajský politický tajemník F. Škrlant ve svém vystoupení řekl, že nečelil diktátorským metodám soudruhů Tanenbauma, Benedikta, Křemena. Okresní politický tajemník z Aše jmenoval pracovníky krajského sekretariátu, kteří zanášeli do strany policejní metody.

Lze tedy souhrnně říci, že kritika nedemokratických metod práce nebyla alespoň ve své podstatě vymyšlená. Zároveň však nutno znovu opakovat, že Karlovarsko nebylo v republice výjimkou a zvláště pak, že záležitost se nevyvíjela jen v hranicích kritiky nedemokratických metod práce a přiměřených opatření k jejich nápravě. Ukazovala to již řada skutečností z průběhu samotného šetření a zejména pak událostí další.

ZÁVAŽNÁ OBVINĚNÍ

Jestliže zprávy kontrolních skupin vyslaných KSK na Karlovarsko lze považovat za určitý obraz situace, poměrů na Karlovarsku v těch jejich částech, v nichž jsou kritizovány nedemokratické metody práce některých okresních a krajských funkcionářů (porušování vnitrostranické demokracie, potlačování kritiky, komandování, zastrašování a podobně), nelze říci totéž o některých jejich dalších místech. V některých z nich se totiž objevily formulace, které byly závažným obviněním. Nebyly sice nijak seriózně doloženy, opíraly se o dohady, avšak tím nebyly méně nebezpečné. Naopak jejich forma byla taková, že se mohly vztahovat na kteréhokoliv pracovníka krajského sekretariátu strany v Karlových Varech.

Tak například zpráva o průzkumu v Karlových Varech ze 16. dubna 1949 končila závěrem: »Nedostatky v politické práci na okresním sekretariátu v Karlových Varech, zvláště pak v souvislosti s krajským sekretariátem, nemůžeme přičítati neznalosti neb politické nevyspělosti, naopak je nutno se dívat na tyto nedostatky již přímo jako na činnost nepřátelů strany. V tomto smyslu také třeba se dívat na další průzkum.« Ještě ostřejší a konkrétnější však byla formulace v závěru hlášení o poměrech v Jáchymově, v jehož 4. bodu se říká: »Všechny tyto nejzávažnější důvody nutí nás k domněnce, zda přímo někdo z krajského výboru není nástrojem zahraniční výzvědné služby.«

Tyto názory se pak přenesly i do souhrnné zprávy o výsledcích kontroly v okresech karlovarského kraje podávané J. Kapounem 19. dubna 1949. Již v jejím úvodu se uvádí, že výsledky průzkumu »jsou tak závažné, že doporučujeme, aby sekretariát ústředního výboru na základě připojených dokladů co nejrychleji rozhodl o dalším postupu«. V čem spočívala »závažnost zjištění« vyplývá z další části zprávy, v níž se praví: »Máme důvodné podezření, že na vedoucím místě v krajském sekretariátě v Karlových Varech je zaměstnán nepřítel strany a státu«. Dalším postupem, o němž měl sekretariát ÚV rozhodnout, měla být kontrola sekretariátu v Karlových Varech, pokud se vůbec — přihlédneme-li k tomu, jak byla provedena — dá stranickou kontrolou nazvat. Po připomínce, že 7. května má být v Karlových Varech krajská konference, že tedy komise bude mít pro svou činnost velmi málo času, pak byl formulován požadavek, aby bylo rozhodnuto již v nejbližší schůzi sekretariátu ÚV KSČ, to znamená 20. dubna.

16/310/XI

Poučení z Karlových Varů

Článek J. Taussigové o karlovarském případu v Tvorbě č. 20/1949.

Připojené »doklady«, které měly prokazovat, že na krajském sekretariátu je zaměstnán »nepřítel strany a státu« a »agent« cizí rozvědky, byly neprůkazné. V podstatě poukazovaly opět na případy nesprávných metod práce (porušování vnitrostranické demokracie, potlačování kritiky atd.) známé již z předchozích hlášení. Navíc se uváděla ztráta dopisu KSK jejímu plnomocníku v Karlových Varech (měl být odcizen na krajském sekretariátě), nedostatečná bezpečnostní opatření, podezření, že krajský bezpečnostní tajemník shromažďuje na vedoucí i nižší funkcionáře — za pomoci STB i jiným způsobem — kompromitující materiály a podobně.

Výsledkem naléhavého požadavku hlášení z 19 dubna bylo, že na schůzi organizačního sekretariátu ústředního výboru KSČ, konané v úterý 20. dubna 1949, prohlásil R. Slánský, že na Karlovarsku je »špatná situace« a navrhl, aby se o ní okamžitě jednalo. K tomu také došlo. O poměrech na Karlovarsku informovala schůzi sekretariátu J. Taussigová, která již také přímo označila pracovníka, který byl považován za »nepřítele«. Řekla, že je důvodné podezření, že »na krajském sekretariátě sedí nepřítel strany, bezpečnostní referent Tanenbaum«.

Argumentovala opět případy uváděnými v předchozích zprávách, zvláště souhrnné z 19. dubna, přičemž někdy posouvala význam některých formulací. Jestliže ve zprávě z Aše se uvádělo, že okresní tajemník žije se ženou, která je v podezření, že navštěvovala ve Francii kurs pro špióny, J. Taussigová prohlásila, že tajemník má za ženu špiónku a že to bylo hlášeno na krajském sekretariátě, ale nic se s tím neudělalo. V závěru své informace doporučovala uskutečnit »rychlý průzkum« krajského sekretariátu a také »provést kontrolu a prohlídku v bytě Tanenbauma«.

Takové návrhy mohly být předloženy proto, že jejich základem bylo přesvědčení, že se rozhoduje o zásahu proti agentům cizí špionáže, kteří zatím »nevědí jak daleko jsme do toho zasáhli a nevědí pravou podstatu věci«. Proto měla být uskutečněna rychlá akce, protože, jak zněla další formulace návrhu, »je obava, aby průkazný materiál nebyl zničen«. Bylo proto logické, že J. Taussigová nesouhlasila s návrhem Slánského, aby pětičlenná komise (Kopřiva, Taussigová, Homola, Bína, Šváb) jela do Karlových Varů až 27. dubna. Termín nevyhovoval ani vzhledem k připravované krajské konferenci. Po dalším jednání pak definitivní rozhodnutí znělo: odjezd komise v pátek 23. dubna.

POLICEJNÍ PŘEPAD

Na schůzi organizačního sekretariátu ústředního výboru KSČ dne 26. dubna řekl L. Kopřiva (ve zprávě o průběhu a výsledcích akce v Karlových Varech), že »komise se odebrala do Karlových Varů a šla na krajský sekretariát«. Ve skutečnosti měla celá akce charakter policejního přepadu.

V ranních hodinách 23. dubna byl sekretariát obklíčen, uzamčen, odpojeny telefony, všichni pracovníci uzavřeni v místnostech sekretariátu a jeden po druhém vyslýcháni. Nemohli ani oznámit, že nepřijdou domů z práce. (Potvrzuje to i další část zprávy L. Kopřivy: »...učinili jsme opatření, že jsme nenechali nikoho ze sekretariátu odejít...«).

V. Benedikt, tehdejší tajemník krajského výboru, byl například uzavřen od 8 hodin a k výslechu přišel na řadu o půlnoci. Část zachovaného záznamu o výslechu ukazuje, že členové komise se při něm zajímali především o názor jednotlivých pracovníků sekretariátu na tajemníky. Zároveň byla provedena prohlídka sekretariátu, a podle zprávy L. Kopřivy, v bytě A. Tanenbauma. Bylo rozhodnuto provést prohlídku i v bytě V. Benedikta; toto rozhodnutí bylo přijato asi po hodinovém výslechu, který s ním začal o půlnoci a bylo ihned uskutečněno.

O výsledku »kontroly« komise jednal organizační sekretariát ÚV KSČ 26. dubna. Schůze vzala na vědomí zprávu L. Kopřivy a rozhodla okamžitě odvolat z funkce krajského sekretáře F. Škrlanta a pověřit vedením sekretariátu dosavadního instruktora ÚV KSČ J. Homolu. S okamžitou platností byl také propuštěn krajský bezpečnostní referent A. Tanenbaum. Schváleny byly i další personální změny a opatření k přípravě krajské konference. L. Kopřiva, J. Taussigová a A. Bína dostali za úkol připravit návrh rezoluce o práci krajského výboru v Karlových Varech.

Usnesení schůze organizačního sekretariátu bylo také okamžitě uváděno do života. Ještě téhož dne, 26. dubna, podepsal R. Slánský dopis předsednictvu krajského výboru KSČ v Karlových Varech, v němž mu oznamuje, že sekretariát ÚV KSČ se rozhodl pověřit místo F. Škrlanta, »který nese zodpovědnost« za »velmi neutěšený stav v kraji«, vedením sekretariátu J. Homolu.

27. dubna sešla se mimořádná schůze předsednictva krajského výboru KSČ v Karlových Varech. Byla seznámena s jednáním a rozhodnutím organizačního sekretariátu ústředního výboru i s dopisem o odvolání F. Škrlanta. V diskusi někteří členové předsednictva vyjadřovali své překvapení nad závěry sekretariátu. Jeden člen žádal seznámení s materiálem. A. Tanenbaum vyslovil nesouhlas s tím, že je považován za třídního nepřítele. Další člen předsednictva poukazoval na to, že někteří členové tohoto orgánu na chyby upozorňovali již dříve a vyslovil názor, že chyby nejsou jen na Karlovarsku, že je třeba podívat se i do jiných krajů a že i na »vysokých úřadech v ministerstvech máme lidi, kteří pod pláštíkem strany brzdí často náš politický a hospodářský vývoj«. Jeho názor sice odrážel určité skutečnosti (existenci nesprávných metod práce na Karlovarsku), avšak zároveň byl výrazem nepochopení toho, že záležitost je dováděna za hranice kritiky nedemokratického postupu v práci některých pracovníků sekretariátu. Po závěru nového sekretáře J. Homoly bylo však usnesení organizačního sekretariátu přijato jednomyslně.

EXEMPLÁRNÍ PŘÍPAD

»Karlovarský případ« však nekončil jednáním předsednictva karlovarského krajského výboru KSČ. 29. dubna projednával organizační sekretariát ÚV KSČ návrh rezoluce o práci karlovarského krajského výboru a návrh opatření na řešení situace, které měly být předloženy předsednictvu ústředního výboru na jeho schůzi 2. května. Jednání skončilo usnesením, jímž byli R. Slánský, L. Kopřiva a J. Hendrych pověřeni jejich konečnou formulací.

Upravený návrh rezoluce s návrhem na řešení situace, které však již před tím na schůzi 26. dubna rozhodl a také ihned uskutečňoval (!) organizační sekretariát byl předložen předsednictvu ÚV KSČ. V rezoluci se konstatovalo, že aparát strany prohospodařil a ztratil důvěru lidí a stal se byrokratickým orgánem. Za příčinu toho bylo označeno nesprávné pojetí vedoucí úlohy strany, která »může vést masy jen tehdy, jestliže ony samy se na vlastních zkušenostech přesvědčí a neustále přesvědčují, že komunistická strana jim ukazuje správnou cestu«, nepochopení politiky Národní fronty, která znamená »opravdovou spolupráci komunistů s příslušníky druhých stran, masových organizací i s neorganizovanými«, podceňování vyspělosti dělnické třídy a pracujícího lidu, vyspělosti prostých členů a funkcionářů základních organizací atd. Poukazovalo se na to, že to vše vedlo k nesprávné politické praxi, která se vyznačovala tím, že jednotlivci si osvojovali pravomoc volených orgánů, což vyústilo v diktátorství, bezpříkladnou nedůvěřivost »vůči třídnímu nepříteli«, špatnou kádrovou politiku, která umožnila »pronikání živlů třídně nepřátelských do orgánů i aparátu strany«. Za to vše byli činěni zodpovědní krajští funkcionáři, zejména pak krajský politický tajemník F. Škrlant.

(Dokončení příště.)

VLADIMÍR BRICHTA

ZÍTŘEK, č.1/68, 9. října 1968, str. 2. 17/310/XI

Jaké zátěžky očekávají naši ekonomiku

UDÁLOSTI poslední srpnové dekády citelně ovlivnily normální chod nejen politického života a osobního života obyvatel naší republiky, ale také všech odvětví národního hospodářství. Naše ekonomika se vyvíjela — přes vážné problémy způsobené dlouhodobými faktory, jejichž kořeny sahají až do padesátých let — vcelku nadějně. Dynamika výroby byla obnovena, vnitřní trh, zejména trh potravin, se postupně konsolidoval, růst reálných mezd se zvyšoval. V prvním pololetí tohoto roku činilo tempo jejich růstu 8,0 %, přičemž téměř čtyři pětiny tohoto přírůstku připadaly na růst průměrné mzdy. Existovaly reálné předpoklady pro to, aby v letošním roce bylo u nás dosaženo dosud nejvyššího tempa růstu reálných mezd.

Tím naléhavěji se vnucují otázky dalšího vývoje naší ekonomiky. Budeme pokračovat v dosavadní hospodářské politice? Do jaké míry jsou ohrožena další opatření uvádějící v život ekonomickou soustavu řízení našeho národního hospodářství?

Odpovědi na tyto otázky se nám dostalo z úst nejpovolanějších, z úst ministerského předsedy O. Černíka. Našli jsme ji ve vládním prohlášení, které přednesl předseda vlády 13. září v Národním shromáždění. Vláda v něm proklamuje své odhodlání i v současných podmínkách setrvat na vytyčeném programu ekonomické soustavy řízení národního hospodářství.

Zdá se tedy, že normalizace našeho hospodářského života podle představ vlády znamená především urychlené nahrazení výpadků vyvolaných mimořádnými srpnovými událostmi a pak pokračování v dosavadním poledním vývoji. Jde však o to, jak bude tento polednový vývoj vykládán.

Místopředseda vlády dr. G. Husák na zasedání Slovenské národní fronty prohlásil:

„Běžně se dnes hovoří: budeme sledovat naši polednovou politiku. Jen se obávám, že každý si pod tím představuje něco jiného, nebo mnozí si to vykládají různě. Proto je nutná diferenciace... Jde o to: upevňovat v naší společnosti socialistické síly a neumožňovat regeneraci toho, co nás tu z minulosti strašilo a dělalo nepříjemnosti. Tedy ani návrat do situace před lednem 1968, ...ale ani avanturistické nebo nějaké romantické iluse a plány, které tu někteří lidé před srpnem dávali do veřejnosti. Ani jedno ani druhé."

Žijeme v složité době, kdy věci a skutečnosti se začínají opět označovat jinými termíny. Setkáváme se opět se slovníkem, kterému jsme za osm měsíců tohoto roku odvykli. Orientace proto není snadná. Zatím není jasno, zda nebudou odhaleny nějaké „avanturistické nebo romantické iluse a plány" i v principech naší ekonomické reformy. Hromadné zpravodajské prostředky některých socialistických zemí, jejichž vojska dlí dočasně na našem území a jejichž sociálně ekonomická struktura obsahuje daleko větší podíl soukromých zemědělských i průmyslových podniků než naše, a jejichž objemy zahraničně obchodní výměny a cizineckého ruchu s kapitalistickými státy jsou daleko větší než naše, hodnotí naši ekonomickou reformu velmi negativně. Tvrdí, že naše ekonomická soustava znamená návrat ke kapitalismu a k závislosti na kapitalistických velmocech. V těchto „hodnoceních" se např. bezostyšně klade rovnítko mezi termíny: trh a kapitalistický trh, konkurence a kapitalistická konkurence, decentralizace a anarchie. Zdá se, že nejvíce těmto kritikům naší nové soustavy vadí to, že jsme chtěli dát podnikům takovou samostatnost, aby se mohly chovat jako skutečné ekonomické subjekty.

Takovýto výklad záměrů naší ekonomické reformy nelze v žádném případě připustit. I zde musí platit slova, pronesená presidentem armádním generálem L. Svobodou po návratu z Moskvy, že od akčního programu a programového prohlášení vlády neustupujeme ani na krok. Navíc ekonomická reforma není „výdobytkem" až polednového vývoje. O jejích zásadách a uskutečňování bylo rozhodnuto daleko dříve, a to takovým vrcholným orgánem vedoucí politické strany, jakým byl XIII. sjezd KSČ.

Proč to připomínáme? Při podrobném čtení jedenáctého bodu v ekonomické části vládního prohlášení, ve kterém se zdůrazňuje vůle setrvávat na vytyčeném programu ekonomické soustavy, totiž marně hledáme výslovné přihlášení se k takovým bodům dubnového programového prohlášení vlády, jako je důsledné oddělení podnikové sféry od státní správy, opatření, která mají omezit dosavadní neúměrně vysoký stupeň monopolizace trhu (včetně zrušení administrativního monopolu v zahraničním obchodu) a rozšiřovat podmínky pro socialistickou konkurenci, zlepšit pestrost a pružnost forem podnikání ve výrobě, obchodu a službách atd.

V žádném případě nechceme zatím podkládat vládě úmysly ustupovat od důsledné realizace původních záměrů ekonomické reformy, která by bez nich ztratila svůj smysl a charakter. Ministr národohospodářského plánování dr. F. Vlasák prohlásil nedávno v televizním rozhovoru na totéma, že na tomto úseku se bude méně proklamovat a více uskutečňovat. Chceme mu věřit, jde však o to, zamezit včas snahám, které mohou vznikat v některých částech centrálního aparátu, snahám udržet a restaurovat byrokratické metody řízení, „mít to v rukách", pro něž by v dnešní mimořádné situaci nebylo těžké získat dodatečné argumenty. Takovýto krok by však znamenal začátek vývoje zpět, daleko před leden 1968.

KOSMAS

Gustav Mozník

TRAGICKÁ DĚJINNÁ POSTAVA

Muž tolika lidmi oslavovaný i tolika nenáviděný i opovrhovaný, který právě proto zůstane velkou tragickou postavou našich, evropských, ba světových dějin — je dr. Edvard Beneš. Svými činy a celým dílem patří tato osobnost nesporně do řady těch, kdož v minulosti národy naše vedli. Zhodnocení jeho díla však nikdy nebylo, není a ani nemůže býti jednoznačné: v čem jedni vidí mravní sílu anebo prosté selhání nemocného člověka, to jiní neschvalují, odsuzují či dokonce považují za vyloženou zradu.

Bylo by určitě nesprávné, nespravedlivé a zároveň i nevděčné, kdybychom zrovna v těchto dnech a před 50. výročím existence republiky Beneše nevzpomenuli. Vždyť výsledky jeho zásadních rozhodnutí, jež učinit záměrně chtěl, jindy učinit musel, měly v každém případě nesmírný dosah pro další osudy československého lidu. Filosof-sociolog teorie i denní praxe, vědec-státník. Stál na výšinách všech pocť, které vůbec mohou občané někomu ze svého středu udělit, pohyboval se však též často nad propastmi, ve kterých je vidět údolí nenávisti a zániku. Tragika Benešova spočívá v tom, že se jako spoluzakladatel kvetoucího státu, neúnavný bojovník za trvalý mír mezi národy, státník, kterého zploditel a výkvět nacistického zla prohlásil za svůj protiklad, potom vítěz mezi vítězi z roku 1945, stal poraženým, na těle i duchu zlomeným člověkem roku 1948.

Než podle zásady, že každému patří co jeho jest: Odešel poprvé za hranice své země a tím zároveň z nenáviděného Rakousko-Uherska jako 31letý. Za tři roky se vrátil jako první ministr zahraničních věcí republiky, o jejíž samostatnost se lvím podílem zasloužil. Jeho znalosti světa kolem, jeho neúplatnost, nepoplatnost a nepoddajnost ho ihned učinily nesmiřitelným odpůrcem finančně se vzmáhající buržoazie a velkostatkářského panstva. Byl proto trnem v očích všem Stříbrným, kteří rozprodávali a zaprodávali vlast za stříbrňáky. A pro patologickou sedlinu tehdejší společnosti byl úhlavním nepřítelem — oporou „hradní politiky" T. G. Masaryka. Když se už připozdívalo a nadcházel čas nástupu Hitlerova moru, byl to právě Beneš, který se úzkostlivě starol o obranu země, bil na poplach, burcoval, svolával, veřejně i tajně vyjednával, sjednocoval spojence a získával stále nové přátele. — (Druhým presidentem byl zvolen spojenými, vskutku demokratickými silami politické levice a středu — a to za plné podpory komunistů v Národním shromáždění. Mezi nimi byli Gottwald, Zápotocký, Šverma, Clementis, Slánský, Kopecký, Široký, Kopřiva, Machačová a další. Za tímto jejich postojem stál Sovětský svaz. To je nutno právě v těchto chvílích připomenout, zdůraznit i správně ocenit.)

A pak přišla černá zrada předáků Západu z roku 1938. Tehdy Beneš „sladké" Francii patrně věřil více než věřit měl. Nebyl ovšem sám. Odchází znovu za hranice, aby byl pro lid doma i pro spojence venku dále zákonným představitelem ujařmeného státu, aby opět zápasil za uznání a suverenitu Československa. A zrovna tak jako už předtím účinně přispěl k zařazení SSSR do světového dění, tak přichází i nyní, aby pětinu světa, velmoc Východu, pomáhal spřátelit s velmocemi Západu pro společný boj o bytí anebo nebytí. Nezměrnými útrapami a obětmi miliónů bylo konečného vítězství dosaženo. Vrátil se mezi své v novém triumfu, aby opět stanul na předním místě budování země, mezi mnohými, kteří sice všichni chtěli, aby republika vzkvétala, ale jejichž cesty k tomu byly příliš rozličné. Došlo, bohužel, k rozpolcení národa. Nakonec se fronty vyhranily nesmiřitelně tak, že výsledkem byl zjevný rozkol. Teprve syrový dnešek vytvořil jednotu, jaké dosud nebylo. Náš národ bývá nejlepší, fantasticky krásný, když je mu nejhůř. Ne, když jedna jeho část slaví vítězství — a druhá trpí.

Avšak zatím prožíváme příliš horkou přítomnost s příliš hořkými pocity. Nedozrál čas pro vynášení konečných soudů o správném konání či o zavinění toho nebo onoho. Jsme až do morku kostí zaujati během věcí vezdejších, protože jsme jejich spoluvykonavateli. Teprve milosrdný, konejšivý čas zhojí rány. A chladné hlavy vědců příštích generací budou hodnotit bez hněvu a bez zaujetí.

Budou hodnotit a zvažovat i Edvarda Beneše, který se tolikrát úspěšně vypořádal s protichůdnými silami na mezinárodních polích, aby se na konci svého života nevyrovnal na domácí půdě s událostmi, jež přerostly též všechny ostatní kolem něho. Až do své smrti před dvaceti lety žil vlastně v ústraní. Jedno mu však nelze upřít (přes spory, které o něho neustále budou): celý svůj život zasvětil a obětoval svému národu.

TISK

Kontrarevoluce zvlášť rafinovaná

Podceňování nepřítele se nikdy a nikde nevyplácí: v soukromém životě ani v práci, ve sportu ani v rodině, nejméně ze všeho však v politickém životě. Vezměme příklad z nejčerstvějších: 14 miliónů Čechů a Slováků až do 21. srpna nemělo ani tušení o kontrarevoluci, která — podobna jedovatému plazu — už už svým proradným jazykem oblizovala kameny staroslavné Prahy. V hodině dvanácté jí vojska pěti zemí Varšavské smlouvy svými bodáky zasadila smrtelnou ránu, jak to nesmrtelně, v duchu socialistického realismu, ztvárnil 2. září výtvarník v listu Neues Deutschland.

Plaz kontrarevoluce sice smrtelnou ránu utrpěl, stále se však brání pojít definitivně. Čím bližší je její poslední hodinka, tím zběsilejí se ohání svými jedovatými jazyky. A neštítí se žádného podlého triku. Poslední velikou zbraní kontrarevoluce je ilegální tisk. A, jak se dalo očekávat, nepoužívá této své zbraně nikterak primitivně. Neútočí na vojska pěti zemí Varšavské smlouvy s otevřeným hledím, nebuší přímočaře do opatření z jedenadvacátého srpna. Kontrarevoluce zvolila taktiku zvláště nebezpečnou. Tak například vydává tiskovinu s názvem „Zprávy". Se zbabělostí, tak typickou pro plíživý druh kontrarevoluce, neudává vydavatele „Zpráv", až na malé výjimky nepodepisuje články v oné tiskovině a přirozeně není udána ani cena, ani periodicita zmíněné tiskoviny. Je to pochopitelné; lze snad čekat od pochybných elementů, že by se pod své kontrarevoluční výpotky podepsaly?

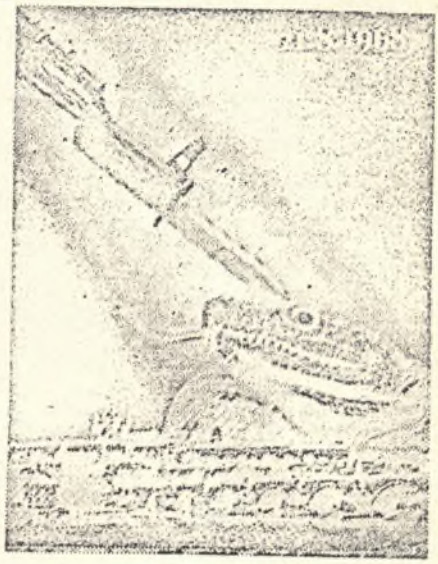
Zvláště odporný je způsob boje, který vydavatelé „Zpráv" zvolili. Naoko se tváří jako přátelé československého lidu, naoko podporují opatření pěti zemí Varšavské smlouvy, naoko píší pozitivní články o příslušnících vojsk pěti zemí. Avšak — a v tom je právě háček — jen a jen naoko. Ve skutečnosti záměrnou naivitou, ano i přímo hloupostí, nehoráznými vymyšlenostmi a neváhejme říci — často přímo senilními pokusy — se snaží zasét sémě nepřátelství mezi československý lid a vojska pěti zemí.

Avšak škoda slov, nechť hovoří citáty. Jsou ze „Zpráv" z 21. září letošního roku:

„Sebekázeň: Na Šlikově ulici v Praze se jednoho podvečera ozvala palba z půdy činžáků. Palbu zahájil provokatér, který zranil seržanta Alexandra Sarova. Kontrarevolucionář si to dobře vypočítal: chtěl vyprovokovat sovětské vojáky, vyvolat paniku mezi Pražany. Ale sovětští vojáci ukázali, že vědí, co je to sebekázeň. Na palbu neodpověděli palbou, vždyť by mimoděk mohli zranit české děti, ženy."

PTÁME SE

generálního prokurátora s. Čeřovského a ředitele vládního úřadu pro tisk a informace s. Vohnouta: je vydávání a rozšiřování tiskoviny druhu „Zprávy" v souladu s platným tiskovým zákonem a pokyny vlády? Jestliže ne, kdy a jaká opatření budou proti vydavateli vyvozena?

PŘETIŠTĚNO z „NEUES DEUTSCHLAND"

A další citát:

„S nasazením života: Na jedné ulici v Rokycanech dvě české dívky přišly za sovětskými vojáky, aby si s nimi povídaly. A tu na cestu, kde stály, vyjelo velkou rychlostí nákladní auto. Seržant Bačuk, který stál stranou, hned cítil, že tu není něco v pořádku. Všimi si, že šofér řídil auto přímo na okraj cesty k dívkám, otočeným k němu zády. Ty nic netušily a povídaly si dál s vojáky. Dva skoky a už byl seržant Bačuk vedle dívek. S nasazením vlastního života v poslední chvíli do nich strčil. Auto zběsile pádilo kolem. Provokace se nepodařila..."

Na jedné straně velmi trapná, na druhé straně však politicky velmi závažná je zdánlivá „neinformovanost" autorů „Zpráv". Tak například zcela záměrně mystifikují své potenciální čtenáře tvrzením, že už „brzy pod pražskými ulicemi budou uhánět modré expresní vozy metra". Je to záměrná „neinformovanost", neboť jak je známo, „modré expresní vozy metra" tak hned pod pražskými ulicemi uhánět nebudou. Autoři tak zřejmě chtějí zasít nedůvěru mezi náš lid a vládu; tu chtějí zjevně vmanévrovat do role nepliče slibů.

Těchto ukázek by se dala vybrat ze „Zpráv" celá řada. Nám však nejde o další ukázky, nás znepokojuje jiný fakt: jak to, že i pátý týden po rozdrcení plíživé kontrarevoluce v Československu může na naší půdě vycházet tak obskurní plátek, jako jsou „Zprávy"? Není nejvyšší čas, aby vládní úřad pro tisk a informace zasáhl? Jak dlouho ještě bude mít kontrarevoluce u nás možnost vydávat ilegální tiskoviny? Nejhroznější na tom však je naše domněnka, až neuvěřitelná svou hrůzností. Podle typu písma, grafické úpravy a způsobu tisku (s největší pravděpodobností ofsetová rotačka) existuje tudíž důvodné podezření, že ona ilegální a tedy kontrarevoluční tiskovina, zvaná „Zprávy", je snad tištěna v některé z tiskáren v NDR. Znamenalo by to tedy, že jedovatý plaz, smrtelně zasáhnutý 21. srpna v Praze, přesunul svoji činnost za hranice? Otřesné pomyšlení.

jih

KVĚTY, č. 39/68, 5. října 1968, str. 30. - 34.

ZLATÝ POKLAD

20/310/XI

/ Výňatky /

Květy: Snad se prozatím a ještě dost dlouho nebudeme muset obávat toho, že bychom měli zlatých rezerv nebezpečný nadbytek. Jakou asi hodnotu představuje dnes náš zlatý poklad?

Janda: Tyto údaje se u nás dosud utajují. Některé údaje, jako je množství oběživa, se už zveřejňují. Za první republiky se uveřejňovaly i údaje o výši stavu zlata. Ovšem současně s tím, jak se začnou postupně vytvářet předpoklady pro volnou směnitelnost koruny, budou se jistě zveřejňovat i některé další údaje. To bude také jednou z podmínek našeho členství v dalších mezinárodních měnových organizacích. Mohu vás zatím jen ujistit, že rezervy máme a že jich využíváme pro bankovní transakce.

Květy: Tak tedy na přesný údaj si ještě několik let počkáme. Ale dalo by se snad aspoň říci, jaký je dnešní poměr k roku 1938. Je to více nebo méně?

Šulc: Údaje z první republiky jsou známé. Kdybych vám řekl kupříkladu že dnes je toho víc, tak bych vám vlastně prozradil už podstatně dost. Koncem první republiky bylo toho zlata asi 84 tun. Dnešní rezervy jsou takové, že nám umožňují platební styk přes hranice. Jsou uloženy v trezorech, i v zahraničí, ale jen takové množství, které potřebujeme pro některé ty bankovní transakce, o kterých jsme hovořili.

Květy: Jsou v Londýně nebo kde?

Janda: Většinou jsou ve Švýcarsku. Pro vyrovnávání špiček našeho zahraničního obchodu můžeme totiž používat tu část, která je v zahraničí. Za to, co máme doma, nám nikdo nic nedá. Naše zlato při transakcích přechází, dalo by se říci, do dispozičního práva našeho partnera na určenou přechodnou dobu. On nám za to poskytuje zase jiné výhody nebo finanční možnosti.

Květy: A nemůžeme při takové operaci o zlato přijít? Jsou tu opravdu tak pevné záruky, že s nimi můžeme vždycky počítat?

Janda: Po dobu zástavy skutečně disponuje zlatem ten, komu bylo do zástavy dáno. Ovšem vždycky je předem zajištěno, že po uplynutí určité doby, splníme-li my své závazky, se nám dispoziční právo nad naším zlatem vrátí.

Šulc: Máme totiž pověst, že své závazky plníme. Máme i odhadnuty svoje možnosti, abychom mohli vždy splnit svůj závazek, obvykle v nějaké jiné měně.

Květy: Čili naší hlavní zárukou, jako i jinde v jednání mezi lidmi, je také tady solidnost?

Janda: Jistě. To je hodnota, která se podle našeho odhadu přinejmenším rovná hodnotě zlata.

Ježek: Ale při té příležitosti, ať chceme nebo ne, se stále vracíme k bezprostřední souvislosti s kvalitou práce, s produktivitou našich továren a vůbec celého hospodářství. Banka dělá finanční operace a operace se zlatem víceméně z pověření našeho hospodářství.

Janda: Hospodářství je vlastně naším zázemím.

Šulc: Ale my samozřejmě také část svých devizových prostředků při naší bankovní činnosti přímo vyprodukujeme. Mohou to být různé výnosy z devizových operací, kursové rozpětí a podobně. Ale hlavní zdroj je skutečně ve výrobě, nejen při vývozu zboží, ale i při využití domácích zdrojů tak, aby se snižovaly nároky na dovoz.

Květy: Zatím je určitě naší snahou rozšiřovat zlaté rezervy. Jak to děláme? Nakupujeme zlato v cizině?

Janda: Zlato nakupujeme víceméně výjimečně. Například u nás se vykupují zlaté mince. Jestliže je pak prodáme do zahraničí s určitým ziskem, můžeme nakoupit zlato. Jinak se nakupuje zlato pro průmyslovou potřebu, ale to jde přímo přes Metalimex, v poslední době zcela mimo naši banku.

Šulc: Platí ovšem zásada, že rezervy zlata v bance se nemají snižovat pro tuzemskou potřebu. Naopak, mají se soustavně zvyšovat. Náš obchod vykupuje zlato, dělá to ročně zhruba tři sta kilogramů ryzí váhy mincí a zlomků. Kromě toho se část devizových prostředků, získaných třeba vývozem zboží, věnuje na zakoupení zlata k posílení našich rezerv.

Květy: Současné hnutí zlatých darů republice nazvané každý občan nejméně jeden gram zlata, připomíná historickou akci sbírek na Národní divadlo nebo obdobnou sbírku po první světové válce. Je to zároveň výraz důvěry v současné vedení státu. Jak se na toto hnutí díváte vy, bankovní pracovníci?

Šulc: Je to skutečně velmi krásný projev vlastenectví a je až dojemné, že se naši občané snaží touto formou přispět ke konzolidaci národního hospodářství. Je to však jenom jedna z forem, jak pomoci. Hlavní zdroj musíme vidět ve správném řízení, ve zlepšení práce všech podniků, ve zvyšování produktivity, v úsporách a v maximálním využití všech zdrojů. Dary, které dávají naši občané, to je forma doplňující, ale rovněž významná. Velmi si toho vážíme, neboť i tento podíl přispívá ke zvýšení zlatého krytí naší koruny a současně k růstu našeho zlatého pokladu.

Dušan TOMÁŠEK